

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Erin Agić

**Notranja demokracija v slovenskih parlamentarnih in
zunajparlamentarnih političnih strankah**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Erin Agić

Mentorica:izr. prof. dr. Alenka Krašovec

**Notranja demokracija v slovenskih parlamentarnih in
zunajparlamentarnih političnih strankah**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala

Zahvaljujem se profesorici Alenki Krašovec za vso vztrajno pomoč in usmerjanje pri pisanju diplomskega dela. Zahvaljujem se tudi družini in prijateljem, ki so mi v času študija stali ob strani.

Notranja demokracija v slovenskih parlamentarnih in zunajparlamentarnih političnih strankah

Politične stranke so ključni akterji ali zastopniki demokracije. V diplomskem delu smo se osredotočili na proučevanje stopnje notranje demokracije. Notranja demokracija v političnih strankah je izjemno pomembna, saj člani postanejo odgovorni drug drugemu, kar drugače niso. V teoriji smo izpostavili, da je eden izmed ključnih indikatorjev in elementov notranje demokracije proces selekcije kandidatov, ki je izhodiščna točka za določanje moči v stranki. Analizo tega procesa smo uporabili tudi za razkritje stopnje notranje demokracije v slovenskih strankah. Izbrali smo štiri slovenske stranke in analizirali proces selekcije kandidatov na primeru evropskih volitev 2014. Opravljeni so bili štirje družboslovni intervjuji. Z njihovo pomočjo smo analizirali dejanske procese selekcije kandidatov v izbranih političnih strankah. Hipotezo, da imajo novoustanovljene politične stranke visoko stopnjo notranje demokracije, smo lahko na podlagi ugotovitev in podatkov, zbranih z družboslovnimi intervjuji, delno potrdili. Novoustanovljene stranke imajo višjo stopnjo notranje demokracije kot uveljavljene stranke.

Ključne besede: notranja demokracija, selekcija kandidatov, politične stranke.

Intra-party democracy in the Slovenian parliamentary and extra-parliamentary political parties

Political parties are key actors or agents of democracy. Because of intra-party democracy became members responsible of each other, otherwise not. In the thesis, we focused on studying on the degree of intra-party democracy. Through the theory we have highlighted that one of the key elements and indicators of intra-party democracy is proces of candidate selection and the starting point for determining the strength of the party. For the analysis we chose four parties and we analyse the process of candidate selection in the case of European elections in 2014. There were conducted four interviews. With informations from interviews we have analyzed process of candidate selection in selected political parties. The hypothesis that the newly formed political parties have a high degree of intra-party democracy. The newly established parties have a higher degree of intra-party democracy, as new political parties who are already established in the Slovenian political arena.

Keywords: intra-party democracy, candidate selection, political parties.

KAZALO

1	UVOD	7
1.1	Cilji in namen diplomskega dela	8
1.2	Hipoteza	9
1.3	Raziskovalne metode in tehnike	9
2	NOTRANJA DEMOKRACIJA V POLITIČNIH STRANKAH.....	10
2.1	Pomen in razvoj notranje demokracije v političnih strankah	10
2.1.1	Razvoj notranje demokracije v političnih strankah.....	10
2.1.2	Pomen notranje demokracije v političnih strankah	11
2.2	Dejavniki in kazalci notranje demokracije v političnih strankah	12
2.2.1	Dejavniki notranje demokracije v političnih strankah	12
2.2.2	Kazalci notranje demokracije v političnih strankah.....	14
2.3	Pomen in ureditev selekcije kandidatov v političnih strankah	16
2.4	Demokratizacija selekcije kandidatov skozi spremembe formalnih pravil	20
2.5	Demokratizacija selekcije kandidatov skozi spremembo neformalnih postopkov....	21
2.6	Politične posledice selekcije kandidatov	22
3	EMPIRIČNI DEL	23
3.1	Analiza formalnih dokumentov izbranih političnih strank.....	23
3.2	Analiza dejanske selekcije kandidatov v izbranih političnih strankah (interpretacija intervjujev).....	28
4	UGOTOVITVE.....	33
5	ZAKLJUČEK	36
6	LITERATURA	38
	PRILOGE	41
	PRILOGA A: INTERVJU DL	41
	PRILOGA B: INTERVJU SOLIDARNOST	48
	PRILOGA C: INTERVJU PS.....	52
	PRILOGA Č: INTERVJU ZDRUŽENA LEVICA.....	56

SEZNAM SLIK

Slika 2.1: Selekcija v politični stranki (Rahat in Hazan 2001, 301)	18
Slika 2.2: Predstavitev selektorjev (Rahat in Hazan 2001, 301).....	19
Slika 3.3: Notranja ureditev stranke PS.	25

SEZNAM TABEL

Tabela 2.1: Model za merjenje notranje demokracije v političnih strankah	16
Tabela 4.2: Selekcija kandidatov za evropske volitve 2014 (kandidati).....	33
Tabela 4.3: Selekcija kandidatov za evropske volitve 2014 (selektorji).....	333
Tabela 4.4: Prikaz notranje demokracije v strankah PS, DL, ZL in Solidarnost	344

1 UVOD

Politične stranke so ključni akterji in zastopniki demokracije. Stranka lahko pomaga artikulirati cilje skupine ljudi, ohranja politično vodstvo, razvija in spodbuja politične alternative. Vprašanje notranje demokracije je povezano z odločitvijo strank, ali bodo volivcem oziroma članom dale možnost vplivanja na odločitve v stranki ali ne. To je bolj splošen pogled, ki gleda iz strankarske strani na člane stranke.

Notranja demokracija v političnih strankah je zelo širok pojem, ki opisuje širok spekter metod, vključno z vključenostjo članov stranke v razprave in posledično v odločanje. Nekateri, ki se zavzemajo za notranjo demokracijo, trdijo, da je na pragmatični ravni, če stranke uporabljajo demokratične postopke znotraj svoje organizacijske strukture, bolj verjetno, da bodo izbrale sposobnejše voditelje, ki imajo prepoznavnejše javne politike in zaradi tega uživajo večji volilni uspeh (Scarow 2005, 3).

Nekateri avtorji (Rahat in Hazan 2001; Bille 2001; Bojinova 2007) so prepoznali proces selekcije kandidatov¹ kot dejavnik in indikator notranje demokracije, in sicer se pojavijo vprašanja, kdo je lahko izbran kot kandidat za delo znotraj stranke (organizacijsko, administrativno) na lokalni in nacionalni ravni za javno službo, katera raven odloča o selekciji kandidatov in na kateri ravni teritorialne strukture strankarske organizacije so kandidati izbrani s selekcijo.

Pri opredeljevanju kazalcev notranje demokracije v političnih strankah se poraja vprašanje, kaj se dejansko dogaja skozi čas z vplivom članov stranke na odločanje znotraj nje (Pettitt 2012, 634). Če je odgovor, da ne gre niti za zmanjševanje niti za zviševanja stopnje notranje demokracije, potem se pojavi vprašanje, ali obstaja oziroma ali je opazen kakšen drug vzorec.

Selekcijo kandidatov so nekateri prepoznali kot najpomembnejšo točko raziskovanja notranje demokracije. Tako Schattsneider (1942 v Field in Siavelis 2008, 624) navaja: "*Narava nominacijskega procesa determinira naravo stranke. Tisti, ki lahko predlaga kandidate, je lastnik stranke. To je ena izmed najboljših točk za opazovanje distribucije moči v stranki.*" Field in Siavelis (2008, 625) pojasnjujeta, da je bilo že kar nekaj raziskovanja opravljenega v

¹ Z izrazom kandidat označujemo oba spola.

zvezi s selekcijo kandidatov in stopnjami notranje demokracije (Bille 2001; Hazan 2002; Hopkin 2001; Pennings in Hazan 2001; Rahat in Hazan 2001). Kot so ugotovili je selekcija kandidatov postala v zadnjih letih bolj inkluzivna² in decentralizirana v mnogih razvitejših demokracijah, seveda pa se na tej točki postavlja vprašanje, kaj sploh pomeni demokracija. Nekateri avtorji (Bille 2001, 365; Pennings in Hazan 2001, 268; Rahat in Hazan 2001, 309) menijo, da se stranke gibljejo bolj v smeri inkluzivnosti kot pa demokracije.

Nekateri drugi avtorji trdijo, da je moč povezovati decentralizacijo in notranjo demokracijo v strankah. Bolj kot je na primer decentraliziran postopek selekcije kandidatov, bolj se povečuje stopnja notranje demokracije (Bille 2001, 365). Vendar po drugi strani nekateri trdijo, da decentralizacija sama po sebi ne predstavlja demokratizacije (Gallagher, 1980). Rahat in Hazan (2001, 309) navajata, da decentralizacija lahko omeji, ohrani in razširi obseg notranje demokracije v političnih strankah.

1.1 Cilji in namen diplomskega dela

Tematika diplomskega dela je vprašanje notranje demokracije v strankah. Pomen notranje demokracije v političnih strankah so izpostavili različni avtorji (Michels 1962, 221; Scarrow 2005, 3; Croissant in Chambers 2010, 196; Rahat in Hazan 2001 in drugi), skozi zgodovino pa so se razvili različni pristopi k njeni meritvi. Prav tako so avtorji uporabili različne pristope in različne kazalce za ugotavljanje notranje demokracije v strankah. Ob tem se je zastavilo tudi vprašanje dejavnikov višje/nizje stopnje notranje demokracije. Notranjo demokracijo je moč proučevati ali analizirati na različnih ravneh oziroma pri procesih. Eden izmed njih je selekcija kandidatov za volitve, saj je že Schattschneider (v Field in Siavelis 2008) ugotovil, da je selekcija kandidatov za volitve primeren proces za ugotavljanje stopnje notranje demokracije v političnih strankah. Prav zato bomo analizo tega procesa v izbranih strankah na volitvah v Državni zbor (DZ) 2011 in volitvah v Evropski parlament (EP) 2014 uporabili kot indikator stopnje notranje demokracije v strankah Državljanska lista (DL), Pozitivivna Slovenija (PS), Združena levica (ZL) in Solidarnost. Ker so nekateri avtorji (Schattschneider, Field, Siavelis, Kasapović) ugotovili, da je starost stranke pomemben dejavnik stopnje

² Izraz je prevzet iz klasifikacije Gideona Rahata in Yuvena Hazana (2001, 301), ki proces selekcije kandidatov razdelita na inkluziven (vključujoč) in ekskluziven (izključujoč – izbran, zaprt krog ljudi).

notranje demokracije, nas zanima, ali tudi v Sloveniji starost stranke vpliva na stopnjo notranje demokracije v njej, kar bomo merili s pomočjo analize selekcije kandidatov.

V teoretičnem delu bo pozornost namenjena dejavnikom in indikatorjem notranje demokracije, še posebej selekciji kandidatov za volitve, ki so jo nekateri, kot je že bilo omenjeno, opisali kot najboljši indikator notranje demokracije v strankah. Obravnavali bomo tudi novejša procesa demokratizacije selekcije kandidatov, kazalce in dejavnike notranje demokracije ter posledice ureditve procesov selekcije kandidatov in njen vpliv na notranjo demokracijo. Nekateri avtorji (Scarrow 2005, Rahat in Hazan 2001, Fiel in Siavelis 2008) so enostavno trdili, da je selekcija kandidatov tista, ki je del notranje demokracije. V analitičnem delu bomo analizirali proces selekcije kandidatov. Opirali se bomo na knjige, vire iz baze DIKUL in drugih digitalnih knjižničnih baz, revije ter druge internetne vire, s pomočjo katerih predstavljamo tematiko politike. Skozi

1.2 Hipoteza

Hipoteza1: Novoustanovljene stranke imajo visoko stopnjo notranje demokracije.

1.3 Raziskovalne metode in tehnike

Pri pisanju diplomskega dela bomo uporabili različne metode in tehnike. V teoretičnem delu bomo analizirali in kritično soočili obstoječo literaturo s področja notranje demokracije v strankah in selekcije kandidatov za volitve. Izvedli bomo analizo formalnih dokumentov izbranih političnih strank (DL, PS, ZL in Solidarnost) ter družboslovne intervjuje z njihovimi predstavniki. Preliminarno smo že opravili en družboslovni intervju z dr. Urško Štremfel, ki je selekcijo kandidatov na primeru Slovenije že raziskovala.

2 NOTRANJA DEMOKRACIJA V POLITIČNIH STRANKAH

2.1 Pomen in razvoj notranje demokracije v političnih strankah

2.1.1 Razvoj notranje demokracije v političnih strankah

Notranja demokracija³ v političnih strankah je zelo širok pojem, ki opisuje širok spekter metod, vključno z vključenostjo članov stranke v razprave in posledično v odločanje. Nekateri, ki poudarjajo pomen notranje demokracije, trdijo, da je na pragmatični ravni, če stranke uporabljajo demokratične postopke znotraj svoje organizacijske strukture, bolj verjetno, da bodo izbrale sposobnejše voditelje, ki imajo odzivnejše javne politike in zaradi tega uživajo večji volilni uspeh (Scarow 2005, 3). Nekateri se približujejo predpostavki, da stranke, ki uporabljajo demokratične postopke v svojih odločitvah, povečujejo splošno demokratično kulturo. Realistični raziskovalci ugotavljajo, da demokracija znotraj političnih strank ni edina alternativa, ker so nekateri ekskluzivni postopki primernejši za organizacijsko delovanje politične stranke in tudi boljši, saj omogočajo odziven in prilagodljiv vodstveni aparat stranke. Poleg tega nekateri postopki povzročajo različne stroške (Scarow 2005, 3). Kljub vsemu pa je v zadnjih letih ideal demokracije znotraj strank dobil vedno več pozornosti zaradi njegovega očitnega potenciala za spodbujanje uspešnega kroga, ki povezuje navadne državljane z državami, ki sprejemajo stranke in s tem prispevajo k stabilnosti in legitimnosti demokracije, v kateri te stranke tekmujejo za oblast (Scarow 2005, 3).

Nekateri raziskovalci (Duverger, 1954; McKenzie, 1963; Kirscheimer, 1966; Panebianco, 1988) trdijo, da elite stremijo k postopni vzpostavitvi nadzora nad organizacijskimi strukturami stranke z izključevanjem članov. V sodobnih raziskavah lahko zasledimo, da so sodobne družbene organizacije zapustili ideali, kot so sodelovanje, posvetovanje in vodstvene odgovornosti. Kljub temu pa so se pojavile nove oblike selekcije kandidatov, ki vključujejo

³ Primerjalnih študij, ki bi celostno zaobjele vprašanje notranje demokracije v strankah, je malo. Mehmet Kabasakal (2012, 700) v svoji študiji o dejavnikih, ki vplivajo na stopnjo notranje demokracije in vključenost članov, na primeru Turčije izpostavi, da so se raziskovalci v preteklosti osredotočili predvsem na zahodne demokracije, ki imajo dolgo demokratično tradicijo, prav tako se obstoječa literatura nanaša na že uveljavljene demokracije. Pričujoča študija pa analizira stopnjo notranje demokracije v Sloveniji, ki je relativno mlada demokracija.

članstvo v procese. Vseeno pa prevladujejo tipi strank, kjer želijo njihovi voditelji izključiti članstvo iz procesa oblikovanja javnih politik (Loxbo 2011, 538).

Odkar je leta 1962 Michels objavil študijo⁴ Železni zakon oligarhije, je notranja demokracija precej ohlapno povezana z modelom stranke, v kateri voditelji najprej skrbijo za strankarske interese in šele potem vključujejo člane. Strankarska oligarhija se nanaša na organizacijo politične stranke, v kateri so člani in aktivisti nepomembni za oblikovanje javnih politik (Michels 1962, 308). Čeprav je notranja demokracija odvisna od inkluzivnosti postopkov selekcije kandidatov za volitve, se po Michelsu nanaša na to, ali lahko člani in aktivisti stranke nadzirajo in opravljajo nadzor nad politikami svoje stranke (Katz 2001, 283).

Čeprav so nekateri raziskovalci političnih strank (Duverger 1954, 133; Panebianco 1988; Katz 2001, 293) mislili, da je vpliv članov stranke na njeno delovanje zgolj formalnost, je množični model stranke pokazal, da ni tako. Kljub hierhičnim in demokratičnim pomanjkljivostim se množične stranke opisuje kot model stranke, ki upošteva svoje članstvo pri odločanju o strankarskih politikah (Loxbo 2011, 540). Proučevanja notranje demokracije v strankah je v resnici raziskovanje njihovega notranjega življenja. Čeprav obstajajo raziskovalci, ki so analizirali notranje življenje političnih organizacij, je na primer Scarrow (2006) ugotovila, da je notranje življenje političnih organizacij v veliki meri neraziskano (Loxbo 2011, 540).

2.1.2 Pomen notranje demokracije v političnih strankah

Povečana pozornost za vprašanje notranje demokracije v strankah se pojavi, ko je koncept notranje demokracije v strankah prepoznani kot pomemben dejavnik demokratične družbe (Croissant in Chambers 2010, 196). Tisti, ki poudarjajo participativne vidike demokracije, najbolj poudarjajo notranjo demokracijo v političnih strankah. Na zunaj želijo stranke prikazati, da imajo visoko stopnjo notranje demokracije, predvsem zaradi tega, ker ima to pozitiven predznak v družbi, čeprav lahko v praksi tudi take stranke zanemarjajo notranjo demokracijo.

Nekateri avtorji, ko so Ostrogorski (1902), Michels (1959) ter Croissant in Chambers (2010) so raziskovanju notranje demokracije v političnih strankah dali velik poudarek, saj je po njihovem mnenju pomen notranje demokracije v razumevanju organizacijskih struktur,

⁴ Michels trdi, da organizacije nujno proizvajajo oligarhijo, to je vladavino majhne elite.

proceduralnih postopkov, vzorcev participacije in odločevalskega procesa. V zadnjih dvajsetih letih so znanstveniki vse bolj osredotočeni na raziskovanje notranje demokracije v političnih strankah ter na izboljšanje splošne demokracije v že uveljavljenih in tudi v nastajajočih demokracijah (Teorell 1999 v Croissant in Chambers 2010, 196).

2.2 Dejavniki in kazalci notranje demokracije v političnih strankah

2.2.1 Dejavniki notranje demokracije v političnih strankah

Vprašanje je, v kolikšni meri morajo biti politične stranke notranje demokratične, da bi spodbujale demokracijo v širši družbi. Odgovori na to vprašanje se razlikujejo, saj je to odvisno od poudarka političnih strank glede notranje demokracije – ali je ta na procesih ali na rezultatih (Scarrow 2005, 3). V alternativnem modelu stranke⁵ je bistven prispevek političnih strank k demokraciji, prav tako pa je treba ponuditi jasne in očitne volilne izbire, da lahko volivci dajo svojim predstavnikom pooblastilo, s katerim lahko ti urejajo javne politike in tudi odgovarjajo, če ne uresničijo obljub. Iz tega se oblikuje perspektiva, ki je usmerjena v rezultate, na osnovi tega pa se morajo presoјati strukture strankarske organizacije (Scarrow 2005, 5). Seleksijski postopki za izbor kandidata lahko oslabijo kohezivnost zakonodajnih strank, saj lahko nacionalni voditelji strank izgubijo moč zanikati ponovno imenovanje (Scarrow 2005, 5). To je samo en primer tega, kako imajo spremembe v notranjih procesih neposreden vpliv na političen izid.

Po navedbah nekaterih avtorjev (Scarrow 2005; Pennings in Hazan, 2001; Bojinova, 2007) je za notranjo demokracijo v strankah velja stopnja porazdelitev moči odločanja med člani in voditelji v političnih strankah vzdolž dveh glavnih dimenzij (Croissant in Chambers 2010, 196):

- vključenosti, ki se nanaša na to, kako širok je krog odločevalcev v stranki. Zajema odprtost politične stranke do vložkov obeh (zunanjih in notranjih) organov članov stranke;

⁵ Scarrow (2005, 4) opredeli alternativni model stranke kot odgovorno stranko. Bistvo tega modela je, da imajo tudi navadni državljani moč vplivanja na notranje delovanje politične stranke. Te možnosti lahko pomagajo državljanom razširiti svoje državljanske pravice.

- decentralizacije, ki se nanaša na to, kako se odločitve sklepajo: ali so sprejete s strani določene skupine (članov) ali odločevalskega organa (organa stranke; izvršilni odbor, svet stranke itd.). To zajema obseg, do katerega so člani na različnih ravneh in iz različnih funkcionalnih ozadij vključeni v odločanje stranke.

Na notranjo demokracijo vplivajo različni dejavniki. Med njimi so, kot smo lahko videli, tudi **selekcija kandidatov**⁶, izbira politike in oblikovanje koalicije (Rahat in Hazan 2001). Prav tako pa nekateri dejavniki vplivajo tudi na selekcijo kandidatov.

Barenea, Rahat in Norris (2005) so izpostavili tri dejavnike, ki vplivajo na ureditev selekcije kandidatov:

1. politična ali državna raven (ustavni in zakonski okvir – volilni sistem);
2. medstrankarska raven (strankarski sistem, organizacijski razvoj, volilni ne/uspeh);
3. individualna raven (motivacija in interesi strankinega vodstva, kandidatov in članov).

Politična raven z ustavnim in zakonskim okvirom ter političnim sistemom vpliva na izbiro kandidatov. Iz tega izhaja, da lahko katera koli sprememba v političnem okolju sproži spremembo metod za selekcijo kandidatov v stranki.

Iz tega izhajajoč se lahko strinjamo z Aurel Croissant in Paulom Chambersom, da se politične stranke razlikujejo glede stopnje vključenosti članstva in centralizacije moči odločanja. Iz dveh dimenzij centralizirano-decentralizirano so se razvili trije kriteriji za razlikovanje stopenj notranje demokracije v posameznih strankah (Rahat in Hazan 2001; Bille 2001; Bojinova 2007):

1. selekcija kandidatov: zastavljajo se vprašanja, kdo je lahko izbran kot kandidat za delo znotraj stranke (organizacijsko, administrativno) na lokalni in nacionalni ravni za javno službo, katera raven odloča o selekciji kandidatov in na kateri ravni teritorialne strukture strankarske organizacije so kandidati izbrani s selekcijo, nanašajoč se na funkcionalna merila zastopanosti regij, žensk ali manjšine;

⁶ Skozi proces selekcije kandidatov bomo poskušali analizirati stopnjo notranje demokracije v slovenskih strankah. Selekcija kandidatov je eden izmed dejavnikov notranje demokracije (Rahat in Hazan 2001; Bille 2001; Bojinova 2007).

2. izbira politike: tukaj se zastavljata vprašanji, kakšno vlogo imajo strankarske elite, člani stranke in/ali podporniki pri oblikovanju njene politike (njihova vključenost) ter na kateri ravni sodelujejo v pripravi te politike (centralizacija);
3. oblikovanje koalicije: o vstopu strank v koalicijo so njihovi voditelji dolžni z uradnimi predpisi ali neformalnim dogovorom iskati odobritev članov stranke pred vstopom v koalicije z drugimi strankami na nacionalni ravni. Pomembno je vprašanje, na katerih strankarskih ravneh se politične stranke odločajo za vstop v koalicijo z drugimi političnimi strankami (Croissant in Chambers 2010, 197).

2.2.2 Kazalci notranje demokracije v političnih strankah

Zastavlja se vprašanje, kateri so kazalci vključenosti v raznih postopkih znotraj stranke in kakšni so praktični premisleki. Nemogoče je, da bi napravili celoten popis različnih kazalcev, ki nakazujejo, katere stranke so si prizadevale za notranjo demokracijo. Obstajajo tri točke, na katerih praviloma opazujemo notranjo demokracijo v strankah. Če stranka želi biti označena za notranje demokratično, mora zagotavljati visoko stopnjo notranje demokracije na treh področjih: opredeljevanje političnih stališč, izbira strankarskih vodij in selekcija kandidatov za volitve (Scararrow 2005, 7). Pri vseh treh pa je pomemben indikator stopnje notranje demokracije in sicer stopnja vključenosti članov v omenjene procese.

Pri opredeljevanju kazalcev notranje demokracije v političnih strankah se poraja vprašanje, kaj se dejansko skozi čas dogaja z vplivom članov stranke na odločanje znotraj nje (Pettitt 2012, 634). Če kazalci nakazujejo, da ne gre niti za zmanjševanje niti za zviševanje stopnje notranje demokracije, potem se pojavi vprašanje, ali obstaja oziroma ali je opazen kateri drugi vzorec. Naprimer ali je pri kakšni drugi lastnosti stranke opazen dejavnik, ki bi nakazoval na notranjo demokracijo? Pettitt (2012, 634) izpostavlja šest kazalcev⁷, ki imajo vpliv na stopnjo notranje demokracije v strankah:

1. nastanek stranke: eden izmed ključnih Duvergerjevih (1964 v Pettitt 2012, 634) zaključkov je, da bodo politične stranke, ki so parlamentarnega izvora, skušale nadzorovati poslansko skupino, kar posledično pomeni nižjo stopnjo notranje demokracije. V kolikor je stranka

⁷ Čeprav je Pettitt stopnjo notranje demokracije proučeval v specifičnem pogledu razmerja centralnega dela stranke in članov do poslanskih skupin, je idejo dejavnikov stopnje notranje demokracije moč uporabiti tudi za naš konkretni primer, kjer proučujemo stopnjo notranje demokracije prek analize selekcije kandidatov za volitve.

zunajparlamentarnega izvora potem je večja verjetnost da je proces selekcije kandidatov bolj demokratičen in vključuje članstvo, kar pozitivno vpliva na stopnjo notranje demokracije in obratno, v kolikor je stranka parlamentarnega izvora potem je večja verjetnost, da je proces selekcije kandidatov manj demokratičen in izključuje iz svojih postopkov članstvo, kar pa negativno vpliva na stopnjo notranje demokracije. Pedersen (v Petit 2012) ugotavlja statistično značilne povezave med izvorom stranke in zakonodajo, ki želi omejiti neodvisnost parlamentarne stranke;

2. ideologija stranke: politične stranke na levem ideološkem polu imajo pogosto člane, ki želijo nadzorovati parlamentarno skupino, kar pomeni nižjo stopnjo notranje demokracije (Pettitt 2012, 635). Hutton (v Pettitt 2012, 635) pojasnjuje: *”Biti na levi je biti konstantno nagnjen k soglašanju.”* To potrjujejo tudi empirične raziskave članov stranke (Hansen in Pedersen 2003; Hansen in Saglie 2005; Pedersen 2010);

3. starost stranke: Michels (v Pettitt 2012, 635) trdi, da čez čas vodstvo stranke, predvsem na levem ideološkem polu, izgubi stik s članstvom in ciljnim skupinami, za katere je bila stranka ustanovljena. Ko se to zgodi, glavni cilj vodstva politične stranke postane preživetje organizacije (Pedersen 2010 v Pettitt 2012, 635), pri tem pa pride do nižanja stopnje notranje demokracije;

4. ambicije politične stranke po oblasti (vladi): Lahko je nekaj resnice v tem, da bodo politične stranke res strmele k notranji demokraciji, vendar pa je to odvisno od tega, kako ambiciozni so cilji⁸ politične stranke, in od ovir, s katerimi se sooča pri doseganju teh ciljev. Bolj kot so cilji ambiciozni, večje so ovire, s katerimi se sooča politična stranka, in s tem mora biti učinkovitejši tudi njen ustroj. Verjetno politična stranka z najambicioznejšimi cilji lahko pridobi državno oblast, ki zahteva več notranje strankarske discipline kot samo spremljanje ozke ideološke dogme (Lewis 2008 v Pettitt 2012, 635). Zdi se, da v stranki, kjer je prisotna ambicija po sodelovanju v vladi, enotnost velikega pomena, ki se nagiba k temu, da bi začasno izključili članstvo iz procesa odločanja;

⁸ V zavračanju možnosti notranje demokracije Michels (v Duverger 1964, 134) trdi, da v najmočnejših in predvsem v političnih strankah, ki so v boju za oblast, demokracija ni za domačo rabo. Demokracija je popolnoma združljiva s strateškimi strankami, niso pa primerne sile demokracije za hiter razvoj stranke.

5. konsenzualna demokracija proti večinski demokraciji: stopnja notranje demokracije je odvisna tudi od tipa demokracije, v katerem deluje politična stranka. Za pozitiven vpliv na stopnjo notranje demokracije se bolj šteje način konsenzualne demokracije kot pa večinski⁹;

6. velikost stranke: Michels (1915) meni, da je lahko velikost stranke ključni dejavnik, ki kaže na to, do katere mere lahko politične stranke ohranjajo notranjo demokracijo znotraj svojih struktur (Pettitt 2012, 637). Iz tega sledi da največje stranke, ki delujejo v strankarskem imajo nižjo stopnjo notranje demokracije.

Tabela 2.1: Model merjenja notranje demokracije v političnih strankah

KAZALNIK	MOŽNOSTI	VPLIV
Starost stranke		Progresivno negativen
Poreklo	Parlamentarno	Negativen
	Zunajparlamentarno	Pozitiven
Ideologija	Desno	Negativen
	Levo	Pozitiven
Slog demokracije	Večinska	Negativen
	Konsenzualna	Pozitiven
Ambicije po oblasti	Visoke	Negativen
	Nizke	Pozitiven

Vir: Robin Pettitt (2012, 637).

2.3 Pomen in ureditev selekcije kandidatov v političnih strankah

Pomen proučevanja selekcije kandidatov v političnih strankah najbolj opisuje Gallagher (1988), katerega proučevanje se osredotoča na proučevanje samega procesa selekcije kandidatov, znotraj katerega sta pogosto izpostavljeni dve vprašanji, in sicer vprašanje razdelitve moči pri odločanju v strankah (vidik (de)centralizacije in notranje demokracije

⁹ Argument, ki je predstavljen tukaj, se pomika proti večinskemu modelu demokracije države, kar pomeni, da je težje za politične stranke, da uresničijo svoje cilje ter da morajo biti togo notranje urejene in delovati kot stroj. Večinski sistemi stremijo k dvostrankarskemu sistemu, kjer sta glavna dva nasprotnika, ki se borita za pravico do ustanavljanja večinske vlade – *ogromne količine politične moči* (Lijphart 1984 v Pettitt 2012, 636).

oziroma stopnje vključenosti članov v procese), v drugem planu pa se proučujejo merila selektorjev, na podlagi katerih izbirajo kandidate (Krašovec 2007, 115). Omenjeni proces je pomemben, ker kakovost izbranih kandidatov določa kakovost izbranih predstavnikov, ki so pogosto člani vlade in do neke mere člani državne politike. Sprememba v strankarskih selektorskih postopkih ima lahko neposreden vpliv na državno politiko. Še več, pot, ki jo izberejo politične stranke za izbiro svojih kandidatov, lahko vzamemo za test, kako demokratično so urejene notranje razmere v političnih strankah (Gallagher in Marsh 1988, 1).

Že dolgo je znano, da je selekcija kandidatov osnovna funkcija, ki jo opravljajo politične stranke, in da dejavnosti selekcije kandidatov razlikujejo politične stranke od drugih vrst političnih organizacij (Epstein 1967, 10–77; Henig 1970, 15; Key 1964, 370; Kirchheimer 1966, 189–90; Ranney 1981, 102–3; Schattschneider 1942, 64, v Field in Siavelis 2008, 620). Politično novačenje je povezano s procesom selekcije kandidatov, tako da je za tiste, ki vstopijo v stranko skozi novačenje, potem tudi večja verjetnost, da postanejo njeni kandidati. Vendar pa moramo opozoriti, da gre za dva različna procesa: politično novačenje se nanaša na proces, skozi katerega se posameznik rekrutira za aktivno politično vlogo, medtem ko je selekcija kandidatov že naslednja stopnja. Ranney (v Field in Siavelis 2008, 621) definira selekcijo kandidatov kot: pretežno nepravni proces, s katerim politična stranka odloči, katera od oseb, pravno upravičenih da zasedejo javne funkcije, se bo v imenu stranke pojavila na glasovnici stranke (priporočena in podprta kandidatura oziroma lista kandidatov). Selekcija kandidatov odraža in vpliva na distribucijo moči v stranki (Duverger 1959; Gallagher 2001; Henig 1970; Ranney 1981 v Field in Siavelis 2008, 624).

Proces selekcije kandidatov lahko preučujemo skozi analitični kontinuum centralizirano-decentralizirano (Orr 2011) in skozi kontinuum ekskluzivno-inkluzivno (Rahat in Hazan 2001). Stopnja centralizacije ali kot jo opisujeta Hazan in Rahat, stopnja inkluzivnosti, pa je le eno od vprašanj pri izbiri kandidatov (Orr 2011, 969). S tem je mišljena stopnja, do katere je selekcija kandidatov zaprta (samo za elite) ali odprta (vključeni tudi člani) (Orr 2011, 969).

Kdo pravzaprav oblikuje pravila v stranki, ki bodo veljala pri selekciji kandidatov? Tisti, ki v stranki določi pravila selekcije kandidatov za volitve, določi pravila in si s to pristojnostjo v procesu selekcije zagotovi določeno vlogo (Krašovec 2007, 119). Pomen oblikovanja pravil procesa selekcije kandidatov se vidi v tem, da lahko že s samo določitvijo teh pravil izpostavi določene kandidate pri selekciji. S postavljanjem pravil lahko v ospredje postavimo določene kandidate, s čimer ugotovimo, kdo ima dejansko moč v stranki (Katz 2001, 281).

Ob vprašanju, kdo odloča in kdo potrjuje kandidate, lahko proučujemo dve stvari (opazita se tudi pri selekciji kandidatov), ki ju je po mnenju določenih avtorjev mogoče povezati med seboj. Prva je vprašanje stopnje decentralizacije, druga pa je vprašanje stopnje demokracije (Krašovec 2007, 120).

Selektorji so ljudje ali organi določene stranke, ki izbirajo kandidate. Vprašanje inkluzivnosti in ekskluzivnosti smo že obdelali, obstaja pa več kombinacij, kjer se dejansko vidi, kje točno je prisotna moč v stranki: ali o njej odloča večje število članov ali pa o vsem odloča njen predsednik. Stranka organi se odločijo, kateri kandidati so primerni za volitve. Kandidati se ponudijo sami ali so predlagani, potem pa jih stranka izbere na podlagi meril, ki so pomembna za njihovo izbiranje. Merila, ki jim pri selekciji selektorji sledijo, so tako formalna kot neformalna. Formalna merila so opredeljena in zapisana v uradnih dokumentih strank, ki bodo del naše analize. Pravila kandidacijskih postopkov so v glavnem urejena v statutih in drugih dokumentih političnih strank ter tudi v državnih zakonih. Praviloma akterji selekcije kandidatov so različni organi stranke, od lokalne do nacionalne ravni, vendar v procesih odločanja lahko sodelujejo samo člani strank – posredno ali neposredno (Kasapović 2001, 4).

Slika 2.2: Predstavitev selektorjev

Volivci Člani strank Izbrana stran: agencija Neizbrana stran: agencija Vodja stranke

Inkluzivnost

Ekskluzivnost

Vir: (Rahat in Hazan 2001, 301)

Bille (2001, 367) pa proces selekcije kandidatov razčleni v 6 nivojev. Namreč 1 pomeni centraliziran proces selekcije kandidatov in 6 pomeni popolnoma decentraliziran proces selekcije kandidatov. Na podlagi prej predstavljenih predpostavk so določila formalnih pravil političnih strank združena v naslednjih šestih, nekoliko širših kategorijah:

1. organi stranke na nacionalnem nivoju imajo popolno kontrolo nad selekcijo kandidatov;
2. organi na subnacionalni ravni predlagajo kandidate, vendar nacionalni organi stranke sprejmejo končno odločitev;

3. nacionalni organi stranke zagotovijo listo imen, iz katere subnacionalni organi stranke izberejo končno listo;
4. organi na subnacionalni ravni odločajo po potrditvi organov na nacionalni ravni, ki vključuje pravico dodajanja ali brisanja imen, nanašajoč se na karakteristike kandidata;
5. organi stranke na subnacionalni ravni imajo popolno kontrolo nad procesom selekcije kandidatov in sprejmejo tudi končno odločitev;
6. nazadnje je v interesu, da se ugotovi, ali je članstvo vključeno v postopek odločanja, s čimer postopek postane bolj inkluziven.

Velja trditev, da je demokratizacija izvedena, če so bila pravila spremenjena tako, da se je stranka prilagodila večjim kategorijam v Billejevi klasifikaciji.¹⁰ Zapisano z drugimi besedami, nižje v hierarhiji stranke, kot je sprejeta končna odločitev, bolj je decentraliziran proces selekcije kandidatov in večje so možnosti, da so člani enakopravni in imajo kot individualni člani stranke vlogo pri odločevalskem procesu (Bille 2001, 367), s čimer imajo stranke višjo stopnjo notranje demokratije.

2.4 Demokratizacija selekcije kandidatov skozi spremembe formalnih pravil

Kot smo že omenili, je bila v zadnjih desetletjih veliko pozornosti namenjene vprašanju demokratizacije političnih strank. Demokratizacija selekcije kandidatov je s temi širšimi procesi povezana tako, da ima vedno več ljudi neposreden vpliv na to, kdo bo izbran za kandidata. Lahko pa demokratizacija paradoksalno¹¹ negativno vpliva na stopnjo notranje demokratije, saj se lahko okrepi vloga elit pri procesu selekcije kandidatov (Pennings in Hazan 2001, 268). Na primer: ko centralni organi strank od nižjih organov pridobijo predlog

¹⁰ Večjim kategorijam v Billejevi klasifikaciji pomeni, da je proces selekcije popolnoma decentraliziran, če se približuje nivoju 6 (ali je članstvo vključeno v postopek odločanja).

¹¹ Paradoks demokratizacije selekcije kandidatov glede na notranjo demokracijo je prikazan v razpravi o kartelni stranki (Katz in Mair 1995). Od osemnajstega stoletja dalje se začne pojavljati profesionalizacija vodstva strank. Ker so bile elitne stranke zamenjane z množičnimi strankami, so elite v centralnih strankarskih organih postale pomembnejše in tudi bolj neodvisne, družba pa je v tem času postala kompleksnejša in zahtevnejša. Rezultat tega je po hipotezi Katza in Maira (1995) tiho oblikovanje kartela med strankami. Posledično se vzpostavi nov vladajoči razred in politični aktivisti postanejo manj močni. Ko se kartelne stranke odprejo in dajo večji vpliv članstvu pri selekciji kandidatov, omogočajo večji vpliv elitam. Tako lahko trdimo, da kartelna stranka ni demokratična, kot je demokratična množična stranka. Postopek izbire kandidata torej lahko ima nepredviden učinek na nadaljnjo kartelizacijo strank. To je paradoks demokratizacije selekcije kandidatov (Pennings in Hazan 2001, 271).

kandidatov, vendar o njih še zmeraj dokončno odločajo centralni organi. Demokratizacija je na ta način lahko samo prikazana, vendar se v dejanskem delovanju stranke okrepi delovanje centralnih organov.

Pa pogledjmo, kako se demokratizacija selekcije kandidatov razvija po svetu. Demokratizacija selekcije kandidatov ni globalni trend, saj so pomembne razlike v stopnji, do katere stranke odprejo svoje izbirne postopke (Pennings in Hazan 2001, 269). Zahodnoevropske stranke same urejajo proces selekcije kandidatov, kar pomeni, da imajo možnost večjega nadzora nad tem procesom. To je v nasprotju z ZDA, ki imajo zakonsko določen odprt proces selekcije kandidatov, ali z Izraelom, kjer sta dve glavni stranki izgubili nadzor nad procesom selekcije kandidatov (Pennings in Hazan 2001, 269).

2.5 Demokratizacija selekcije kandidatov skozi spremembo neformalnih postopkov

Analiza spremembe formalnih pravil zajema le del zgodbe, ampak zelo pomembnega. Pravila za selekcijo kandidatov so lahko oblikovana zelo prožno in s tem omogočajo vodilnim in uradnikom centralnih organov stranke, da povečajo svojo moč nad procesom selekcije kandidatov, ne da bi spremenili eno samo besedo formalnih pravil (statuta in pravilnikov, ki urejajo selekcijo kandidatov). Konec koncev je to, da so napisana pravila ena stvar, v praksi sprejete in izvedene odločitve pa nekaj povsem drugega, v politiki pogost pojav. Pretvarjanje v javnosti, da imajo člani stranke glavno besedo pri notranjem odločanju, je lahko samo ideološko ustvarjanje javne podobe, da stranka želi biti "resnično" demokratična (Bille 2001, 369). Selekcija kandidatov se lahko spremeni tu, če formalna pravila ostanejo nespremenjena. V tej točki lahko vidimo, kako pomembni so lahko neformalni postopki.

Kakšna je potem resnična zgodba o selekciji kandidatov? Kot ugotavlja Bille (2001), je na Finskem, Norveškem, Švedskem in v Nemčiji visoka stopnja avtonomije nižjih organizacijskih strankarskih struktur. Organi stranke na subnacionalni (lokalni) ravni bodo branili svojo pravico neposrednega vmešavanja in branili se bodo ukazov iz centralnih organov stranke pri procesu selekcije kandidatov, ki velja za enega izmed najpomembnejših znakov njihove avtonomije. Posredno pa sta pri predlaganju in potrditvi obetavnih politikov v varnih volilnih enotah bosta vedno sodelovali centralna in lokalna raven zaradi vzajemnega interesa (Bille 2001, 369).

2.6 Politične posledice selekcije kandidatov

Dimenzije političnih posledic procesa selekcije kandidatov so participacija, reprezentativnost, tekmovanje, odgovornost in notranja demokracija v politični stranki (Hazan in Rahat v Katz in Crotty 2006, 144–117). Proces selekcije kandidatov ima politične posledice na notranjo demokracijo tako, da več demokracije v eni dimenziji ne vodi do več demokracije v drugih dimenzijah (Hazan in Rahat v Katz in Crotty 2006, 117). Politične stranke, ki res želijo biti bolj demokratične, morajo pri metodah za selekcijo kandidatov upoštevati optimalno ravnovesje različnih demokratičnih dimenzij (Hazan in Rahat v Katz in Crotty 2006, 117), ki so naštetje zgoraj.

Selekcija kandidatov je postala v zadnjih letih bolj inkluzivna in decentralizirana v mnogih naprednejših demokracijah. Nekateri avtorji (Bille 2001, 365; Pennings in Hazan 2001, 268; Rahat in Hazan 2001, 309) menijo, da se gibljejo bolj v smeri inkluzivnih selektorjev kot demokratizacije. Vendar pa so se bolj inkluzivni selektorji pojavili na račun spodkopavanja vmesnih članov stranke. Politična posledica tega je, da vodje strank bolje dosejajo svoje cilje in manipulirajo s procesom selekcije kandidatov (Katz 2001, 290–293). Drugi avtorji pa trdijo, da decentraliziran postopek selekcije kandidatov predstavlja večjo stopnjo notranje demokracije (Bille 2001, 365). Vendar po drugi strani nekateri trdijo, da decentralizacija sama po sebi ne predstavlja demokratizacije; lokalni ali regionalni organi lahko delujejo namesto centralnega organa (Gallagher 1980). Rahat in Hazan (2001, 309) navajata, da decentralizacija lahko omeji, ohrani in razširi obseg notranje demokracije v političnih strankah.

3 EMPIRIČNI DEL

Za lastno analizo in možnost preverjanja hipoteze smo izbrali štiri slovenske stranke: dve parlamentarni (PS in DL) in dve zunajparlamentarni stranki (Solidarnost in ZL). Te stranke so nastopile na volitvah v Evropski parlament 2014. Pri izbranih strankah smo se odločili analizirati ureditev selekcije kandidatov za volitve kot indikator stopnje notranje demokracije. Želeli smo ugotoviti, ali nekatere že predstavljene značilnosti strank (starost stranke, ideologija, poreklo itd.) vplivajo na ureditev selekcije kandidatov in posledično na stopnjo notranje demokracije.

3.1 Analiza formalnih dokumentov izbranih političnih strank

3.1.1 DRŽAVLJANSKA LISTA

Pri stranki DL smo analizirali Statut iz leta 2014 pod naslovom Kandidiranje v 34., 35., 36. in 37. členu določena pravila in merila selekcije kandidatov za volitve.

Statut določa, da je izvršilni odbor najvišji organ stranke DL, ki skrbi za kandidatne postopke. Kandidat je lahko vsaka polnoletna oseba, ki ima v skladu z zakonom pasivno in aktivno volilno pravico. Prav tako statut DL opredeli, da je kandidat lahko tudi oseba, ki ni član stranke. Možnost predlaganja kandidatov imajo člani stranke. Če se predlagajo celotne liste, morajo biti predlogi sestavljeni ob spoštovanju pravila, ki zagotavlja enake možnosti obeh spolov. Predlogi, ki ne upoštevajo tega pravila, se ne upoštevajo. Izbor kandidatov za volitve v DZ opravi izvršilni odbor stranke z večino glasov vseh članov. Lista kandidatov se določi s tajnim glasovanjem, ker je tako urejeno z zakonom. Statut določa tudi merila, ki jih selektorji morajo upoštevati. To so ugled in prepoznavnost kandidata v Republiki Sloveniji in v določenem volilnem okolju; znanje, večšine, sposobnosti in druge kompetence za opravljanje funkcije; določbe zakona, ki zagotavljajo enake možnosti obeh spolov.

Član stranke po statutu ima pravico kandidirati in predlagati kandidate za uvrstitev na kandidatne liste stranke za javne funkcije. Brez soglasja kandidatov o kandidaturi sama kandidatura ni možna.

Postopke in merila za evidentiranje kandidatov, oblikovanje kandidatnih list, volitve, ponovne in nadomestne volitve ter pravico do ugovora na potek volitev in ukrepe glede nepravilnosti po Statutu sprejme svet stranke s pravilnikom.

Svet stranke (člani izvršilnega odbora, poslanci stranke v DZ, poslanci stranke v EP, ministri, devet regijskih koordinatorjev in pet voljenih članov) na predlog izvršilnega odbora stranke določa kandidate za volitve v DZ, pri čemer Statut upošteva tudi način uresničevanja zakonskih določb o enakopravni zastopanosti spolov.

Izvršilni odbor (predsednik, podpredsednika, programski tajnik, generalni sekretar in glavni regijski koordinator) spremlja in nadzira delo organov ter organizacijskih oblik stranke. Izvršilni odbor svetu stranke predlaga kandidate za volitve v DZ, pri čemer upošteva tudi način uresničevanja zakonskih določb o enakopravni zastopanosti spolov.

Vendar pa statut ni edini uradni dokument DL, ki bi urejal izbiro kandidatov. Obstajajo tudi statuti in pravilniki občinskih ter lokalnih odborov. Pravilnik o lokalni organiziranosti in delovanju DL na lokalni ravni pa opredeli svet občinskega odbora kot tistega, ki določa kandidate oziroma liste kandidatov za volitve v občinske svete, kandidata za župana in kandidate za volitve v svete krajevnih skupnosti ter odloča o vseh volilnih postopkih in imenuje volilni štab. Za vsa področja, ki s tem pravilnikom glede selekcije kandidatov niso urejena, pa se upošteva Statut DL.

3.1.2 POZITIVNA SLOVENIJA

Statut iz leta 2012 določa da, svet stranke (članice in člani izvršnega odbora, poslanke in poslanci v DZ in EP ter članice in člani vlade, koordinatorke in koordinatorji, dvajset voljenih članov oziroma članic) ne posega na področje selekcije kandidatov.

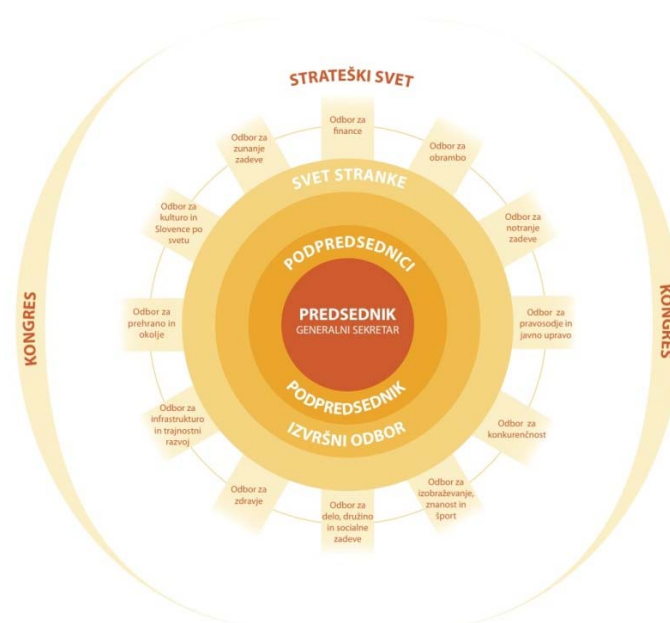
Izvršni odbor (predsednica ali predsednik stranke, podpredsednice oziroma podpredsedniki stranke, generalna sekretarka ali generalni sekretar, predsednica ali predsednik sveta, vodja poslanske skupine in tri članice) na predlog predsednice ali predsednika v skladu z veljavno zakonodajo določa kandidate stranke za volitve v DZ.

V Statutu PS med nalogami predsednika ni posebjaj opredeljeno, da bi opravljal selekcijo kandidatov, enako velja za podpredsednico ali podpredsednika ter generalno sekretarko ali

generalnega sekretarja, vendar je tudi navedeno, da opravljajo druge naloge, določene s statutom.

30. člen navaja, da morajo pri sestavi kandidatnih list upoštevati pravilo enake zastopanosti obeh spolov. Določa tudi, da morajo kandidatne liste za sestavo kolegijjskih organov stranke na vseh ravneh zagotavljati najmanj tretjinsko zastopanost enega spola. Glasuje se lahko le o kandidatih, ki podajo pisno soglasje h kandidaturi. Nadalje je v Statutu opredeljeno, da se o kandidatih voli tako, da se na glasovnici obkroži ZA ali PROTI. Za nosilca individualne funkcije je izvoljen kandidat, ki je dobil največ glasov. Če noben kandidat ni dobil večine glasov, se glasovanje ponovi med kandidatom, ki sta dobila največ glasov. V kolikor pa več kandidatov dobi enako najvišje število glasov ali če so dva ali več kandidatov dobili enako drugo najvišje število glasov, se med njimi izvede nov krog volitev. Če tudi v drugem glasovanju nihče ne dobi večine veljavnih glasov, se izbira kandidatov določi z žrebom. 34. člen Statuta pa določa, da natančnejše postopke in merila za oblikovanje kandidatnih list lahko natančno določi pravilnik, ki ga sprejme izvršni odbor. Ta pravilnik mora določati tudi pravico ugovora na potek volitev in določiti ukrepe v primeru ugotovitve nepravilnosti. Shematično so notranjo ureditev poskušali prikazati v stranki PS skozi sliko 4.3.

Slika 3.3: Notranja ureditev stranke PS

Vir: Pozitivna Slovenija (2012)

3.1.3 SOLIDARNOST

Statut Solidarnosti iz leta 2014 ima v 7. členu Statuta stranke Solidarnost navedeno, da ima član pravico, da sooblikuje in uresničuje politiko stranke ter predstavi organom svoje predloge, da kandidira in je lahko voljen v organe stranke in predstavniška telesa ter da deluje v organih stranke. Stranka je organizirana na dveh ravneh: državni in lokalni. Svet stranke določa kandidate za volitve v DZ, predsednika republike, kandidate za volitve v EP ter predstavnike v drugih organih in organizacijah. Kandidati za predsedstvo stranke morajo ob svoji kandidaturi predložiti program delovanja stranke za mandatno obdobje, za katerega želijo biti izvoljeni. Članice in člani, individualni organi stranke, se volijo po opravljenem postopku evidentiranja in kandidiranja. Postopke in merila za predlaganje in volitve članov organov, individualnih organov in nosilcev drugih funkcij določa pravilnik, ki ga sprejme svet stranke. Tudi za člane v lokalnih odborih veljajo enaki postopki.

Določanje kandidatov za volitve v DZ, EP, predsednika republike in organe lokalnih skupnosti določajo 32., 33. in 34. člen Statuta stranke Solidarnost. Pri določanju kandidatov za volitve v DZ, EP, predsednika in organe lokalnih skupnosti stranka upošteva spolno kvoto (enakopravno razmerje, če ni mogoče določiti enakega števila kandidatov in kandidatke, mora biti lista sestavljena najmanj v skladu z minimalnimi standardi, ki jih določajo pozitivni predpisi). V Statutu stranke so določena tudi merila, ki jih morajo v selekciji kandidatov upoštevati selektorji. To so kriteriji strokovnosti in moralne primernosti v skladu z etičnim kodeksom stranke, ne glede na strankarsko pripadnost kandidatov. Kandidate za volitve v EP za uvrstitev na kandidatno listo predlagajo lokalni odbori stranke in njen izvršilni odbor, ki sestavi listo vseh predlaganih kandidatov. Kandidatno listo določi svet stranke s tajnim glasovanjem.

3.1.4 ZDRUŽENA LEVICA

ZL je volilna koalicija treh strank: Demokratične stranke Dela (DSD), Trajnostnega razvoja Slovenije (TRS) in Iniciative za demokratični socializem (IDS).

DSD ima v 6. členu Statuta opredeljeno, da imajo člani pravico do: sooblikovanja strankinega programa, aktivne in pasivne volilne pravice ter sodelovanja pri uresničevanju programa in sklepov organov. V tej stranki izvršni odbor evidentira kandidate za volitve v DZ, dokler stranka na lokalni ravni ni ustanovljena v vseh volilnih okrajih. Izvršilni odbor stranke opravi volitve kandidatov tako, da: glasuje tajno za vse kandidate posamezne liste v volilnih enotah skupaj, predlog pa mora podpreti več kot polovica članov izvršilnega odbora potem evidentira in z večino glasov potrjuje kandidate za volitve v EP. Delo izvršilnega organa je tudi, da potrdi listo kandidatov za volitve na občinski ravni, kjer ni ustanovljena stranka, pripravlja ustrezna gradiva in pomaga pri predvolilnih aktivnostih. Kandidate volilnih okrajev za volitve v DZ izvolijo posamezne občinske organizacije s potrditvijo na volilni konferenci. Volilno konferenco na lokalni ravni predstavlja občinski odbor. Če je v volilnem okraju več kandidatov oziroma več občinskih organizacij, se skliče skupna kandidacijska konferenca, na kateri se s tajnim glasovanjem določi kandidata v volilnem okraju. Pokrajinski odbor nato sestavi listo kandidatov volilne enote in jo pošlje v potrditev na izvršilni odbor stranke. Ta zbere in potrdi vse liste ter jih pravočasno posreduje državni volilni komisiji v skladu z zakonom. Predstavnik liste v volilni enoti izvoli pokrajinski odbor. Dokler stranka ni ustanovljena v vseh volilnih okrajih posamezne volilne enote, evidentira kandidate za volitve v DZ izvršilni odbor stranke na državni ravni v sodelovanju s članstvom in že ustanovljenimi organizacijami na lokalni ravni. Kandidate za občinski svet določijo na kandidacijskih konferencah posameznih občin. Za občine, kjer še ni ustanovljena občinska organizacija, listo kandidatov potrdi izvršilni odbor stranke. Kandidacijsko konferenco v volilnem okraju, kjer je samo ena občinska organizacija, predstavlja izvršilni odbor slednje. Če je občin več, predstavljajo kandidacijsko konferenco vsi izvršilni odbori občinskih organizacij v danem okraju. Kandidacijska konferenca je sklepčna, če je navzočih več kot polovica vseh članov izvršilnega odbora, pri čemer mora biti vsaka občinska organizacija zastopana z vsaj enim članom izvršilnega odbora. Kandidacijsko konferenco za volitve na ravni države predstavlja izvršilni odbor stranke. Do ustanovitve stranke v vseh volilnih okrajih posameznih volilnih enot predstavlja kandidacijsko konferenco za volitve v DZ izvršilni odbor stranke na državni ravni.

Stranka TRS ima v 7. členu Statuta iz leta 2011 opredeljeno, da ima član pravico, da: sooblikuje in souresničuje politike stranke; je obveščen o delu stranke; od vodstva stranke dobi vse informacije; kandidira za uvrstitev na kandidatne liste stranke za volitve v predstavniška telesa. Izvršilni odbor stranke TRS vodi in izvaja postopke volitev za vse

organe in volitve na lokalni in državni ravni organiziranosti ter za volitve v EP, prav tako predlaga kandidate za volitve v DZ in EP, za volitve predsednika republike ter za volitve v druge predstavniske organe na ravni države in EU.

Stranka IDS ima v 11. členu Statuta opredeljeno, da ima član stranke pravico do soustvarjanja, sooblikovanja in uresničevanja politike stranke in da je obveščen o delu stranke, dejavnostih strankinih organov in strankinih poslancev ter njenih drugih javnih funkcionarjev. Član ima po statutu IDS pravico do kandidature in do predlaganja kandidatov za uvrstitev na kandidatne liste stranke za javne funkcije ter da zagotavlja in uživa strankino solidarnost. Svet stranke odloča o kandidatnih listah stranke za volitve na funkcije na državnem in evropskem nivoju. Stranka IDS je z omenjenim statutom zavezana načelom neposredne demokracije. Vse odločitve stranke morajo izkazovati neposredno voljo članstva, kar se zagotavlja z organizacijsko strukturo stranke, ki omogoča neposredno prevajanje odločitev z lokalnega nivoja do izvršnih organov na nacionalni ravni in demokratični nadzor nad izvajanjem sprejetih odločitev. Izvršni organi so zavezani izvajanju sprejetih odločitev članstva.

Statut IDS pa uvaja tudi nove mehanizme: razširjeni kongres stranke (na kongresu lahko sodelujejo tudi častni člani, simpatizerji, delegati partnerskih organizacij ali sorodnih mednarodnih strank, vendar imajo odločevalsko pravico samo člani stranke); pri procesu selekcije kandidatov ima razširjeno vlogo svet stranke, ki tudi obravnava kandidate in jih ne dobi samo v potrditev, tako kot pri nekaterih drugih strankah; notranji referendum (dopisni kongres stranke).

3.2 Analiza dejanske selekcije kandidatov v izbranih političnih strankah (interpretacija intervjujev)

Kot smo lahko zasledili že v analizi obstoječe literature, je pri selekciji kandidatov za volitve pomembna tudi neformalna »zgodba«. Zato smo izvedli družboslovne intervjuje s predstavniki strank DL, PS, ZL in Solidarnost, ki so prispevali nekatera pojasnila, kako dejansko poteka selekcija kandidatov za volitve v posameznih strankah.

3.2.1 DRŽAVLJANSKA LISTA

V DL so pojasnili, da niso imeli formalnega (notranjega) pravilnika, ki bi vnaprej določal pravila selekcije. Izvršilni odbor je imel moč nad selekcijo kandidatov. Za evropske volitve so imeli več težav pri oblikovanju pravil, in sicer zato, ker je možno izbrati samo osem kandidatov. Pomembno merilo je bilo tudi to, koliko tujih jezikov govori kandidat. Seveda pa pglavitno merilo ostaja izvoljivost kandidata. V Statutu DL je navedeno, da mora za selekcijo kandidatov za volitve obstajati volilni pravilnik. Kljub temu da je bil sprejet pred volitvami v EP, se niso uspeli popolnoma ravnati po pravilniku za selekcijo kandidatov.

V stranki navajajo, da je predlagatelj kandidatov lahko vsak član, organ stranke, regijski koordinator, regijski (v eni regiji pet občinskih/lokalnih odborov) ali lokalni odbor. Za kandidata je bolje, če ga predlaga lokalni odbor. Seveda je za kandidata večja možnost, da se uvrsti na listo, če ga predlaga celotni odbor kot pa samo posamezni član. Na koncu nabora kandidatov se naredi nabor vseh kvalificiranih kandidatov. V praksi se je pojavil tudi primer, da je posamezni član dal konkreten predlog kandidata za evropske volitve in je bil potem dejansko tudi uvrščen na kandidatno listo.

V stranki DL razkrivajo, da je, formalno gledano, pri selekciji kandidatov za volitve v EP sodelovalo sedemindvajset ljudi (svet stranke šteje štiriindvajset ljudi in izvršilni odbor pet ljudi, vendar so nekateri člani izvršilnega odbora hkrati tudi člani sveta stranke).

V DL so prav tako pojasnili, da je bilo tudi nekaj kandidatov, ki niso bili člani stranke. Pojasnili so, da ko so imeli primer ko je kandidata predlagal odbor je to imelo veliko večjo težo, kakor če bi ga predlagal član, kar posebj s statutom ni določeno. Nabor vseh predlaganih kandidatov, ki so bili predlagani preko spletnega obrazca opravi generalni sekretar. Statut določa pravilnik za volitve, ki določa proces selekcije kandidatov, vendar ga niso uspeli sprejeti. Merila za izbiro kandidata so po statutu drugačna, intervjuvanec pa je izpostavil izvoljivost in da so prednost imeli kandidati, ki opozarjajo na določen problem v družbi. Drugače, kot po statutu je tudi to, da je predsednik lokalnega odbora lahko pred svetom stranke zagovarjal kandidate iz svojega lokalnega odbora.

3.2.2 SOLIDARNOST

V stranki Solidarnost pojasnjujejo, da so temeljna pravila, natančneje formalni postopki za določanje liste, zapisana v statutu stranke, hkrati pa imajo lokalni odbori to pristojnost na lokalnih volitvah. Izvršilni odbor stranke pri volitvah v DZ in EP pripravi kandidatno listo, jo oblikuje (vrstni red) in potem pošlje v potrditev svetu stranke. Načeloma to določa statut stranke, če ta česa ne določa, pa to ureja pravilnik, ki se pripravi naknadno. Trenutno obstaja samo pravilnik za lokalne volitve. Za državnozborske in evropske volitve tega pravilnika ni bilo in so se v stranki ravnali po statutu.

Za stranko Solidarnost v osnovi velja, da kandidate predlagajo njeni člani. Do tega so upravičeni vsi člani stranke, hkrati pa lahko, če nečlan uporabi ta obrazec za evidentiranje in je predlagani kandidat član stranke DL, tudi ta kandidira. Dokončno kandidate potrdi svet stranke na predlog izvršilnega odbora.

V stranki Solidarnost navajajo, da pravilnika za selekcijo kandidatov ni bilo, čeprav ga predvideva statut stranke (tako kot pri DL). Solidarnost je drugačna od drugih strank po tem, da lahko tudi nečlan predlaga kandidate, ki pa morajo biti člani, da bi bili upoštevani v selekciji kandidatov. Razlika pri Solidarnosti glede na statut je ta, da so neformalni kandidacijski postopki potekali drugačno pri obeh volitvah. Merilo za izbor kandidata za evropske volitve 2014 je bilo poznavanje evropskih politik, ki v statutu ni predvideno. Novost je tudi program SOLIS, ki skozi spletno aplikacijo implementira notranjo demokracijo. Pri stranki so izražene ambicije po lokalni oblasti.

3.2.3 POZITIVNA SLOVENIJA

V primeru PS o kandidatih odloča izvršilni odbor na predlog predsednika stranke. Predsednik stranke ima tako nadzor in pregled nad procesom selekcije kandidatov. Izpiljen predlog s strani lokalnih in drugih organov stranke pride do predsednika PS, ki potem predlog kandidatov posreduje naprej v odločanje izvršilnemu odboru.

V stranki pojasnjujejo, da kandidate lahko predlagajo vsi člani PS. Postopek evidentiranja kandidatov je tak, da se pozove člane stranke PS, da do določenega roka predlagajo kandidate. Za zadnje volitve v EP je PS prejela petdeset kandidatur, vendar jih je le polovica dala soglasje h kandidaturi. Teh petindvajset kandidatov je potem tudi sodelovalo v procesu selekcije kandidatov.

Pravila, ki bodo veljala pri selekciji kandidatov, v PS niso posebej oblikovana. Pri izbiri kandidatov preprosto sledijo načelu, da je nek kandidat izvoljiv in ima podporo v neki lokalni sredini. PS ni imela težav s sestavo liste (glede na število kandidatur).

V stranki izpostavljajo, da lahko kandidirajo tudi nečlani. Merilo, ki ga ni v statutu, pa je to, da imajo v procesu selekcije kandidatov prednost tisti, ki so bili v preteklosti bolj aktivni. Zanimiv podatek se lahko razbere iz odgovora, da veliko predlaganih kandidatov ni podalo soglasja k kandidaturi. Iz kar lahko razberemo, da imajo člani resnično (ne samo navidezno) pravico do predlaganja kandidatov in drugič kandidati niso primerno obveščeni o postopkih, ki potekajo znotraj stranke. Opazimo pa lahko tudi dejstvo, da PS ni imela težav pri sestavi kandidatne liste za nastop na volitvah v DZ, kar nakazuje da so bili člani do neke mere vključeni v proces selekcije kandidatov. Vendar na tej točki bi spet izpostavili, da predlog kandidacijske liste sestavi predsednik, ki jo pošlje v sprejem izvršilnem odboru.

3.2.4 ZDRUŽENA LEVICA

ZL je volilna koalicija treh strank in sama po sebi ni pravna oseba (ni registrirana kot politična stranka), pa vendar ima proces selekcije med partnerji (DSL, TRS, IDS, skupina nepovezanih civilno-družbenih organizacij in posameznikov) dogovorjen s koalicijsko pogodbo. Večina stvari se opredeljuje s koalicijskim sporazumom, drugo pa se nanaša na interna formalna pravila strank. V ZL lahko vsi kandidirajo tako, kot je določeno v koalicijskem sporazumu, sam proces selekcije pa urejajo interni dokumenti strank, ki delujejo v koaliciji ZL. Za volitve v EP je bilo tako, da so kandidirali člani skupin nepovezanih, postopek selekcije pa je v njihovem primeru urejal koalicijski sporazum. Tudi nečlani so se lahko vključili v ZL in predlagali kandidate.

V stranki pojasnjujejo, da je bilo na ravni koalicije ZL za evropske volitve odprtih osem kandidatnih mest in vsaka od štirih skupin je predlagala posamezne kandidate na podlagi kriterijev, ki jih določa koalicijski sporazum. Vsakemu izmed štirih partnerjev sta pripadli dve mesti. Selekcijo kandidatov je opravil vsak partner posebej po svojih notranjih pravilih. Selekcija na ravni koalicije pa je bila opravljena v skladu s koalicijskim sporazumom, kjer so se upoštevali vsebinski kriteriji. Na primer v IDS dokončno potrditev kandidatov opravi svet stranke. Na ravni koalicije pa je moral biti dosežen konsenzualni dogovor, nakar so to potrdili še organi posameznih strank.

Pri ZL ugotavljajo, da je veliko stvari dejansko drugačnih, kakor so zapisane v statutih strank. Razlog lahko iščemo v tem, da ZL ni registrirana kot politična stranka (ki bi imela svoj statut), ampak se ravna po koalicijski pogodbi. Koalicijska pogodba določa tisto, kar interni statuti strank ne določajo za vsako posebej. Intervjuvanec prihaja iz IDS-a, ki je del ZL. IDS ima selekcijo kandidatov urejeno tako, da svet stranke (približno 30 članov) oblikuje kandidatno listo in o njej tudi odloča. Člani pa so zastopani preko delegatov. Svet stranke IDS ne dobi samo v potrditev oblikovano listo, ampak jo tudi oblikuje. Med seboj se o procesu selekcije kandidatov stranke dogovarjajo konsenzualno, kar lahko pomeni dvoje. Prvič, da je selekcija na ravni volilne koalicije formalno ohlapno urejena in drugič, pozitivni vpliva konsenzualnega odločanja znotraj stranke na stopnjo notranje demokracije.

4 UGOTOVITVE

Če na osnovi analize formalnih dokumentov in izvedenih družboslovnih intervjujev poskušamo narediti sintezo ugotovitev, o značilnostih selekcije kandidatov za volitve v izbranih strankah lahko rečemo, da se stranke v selekcijskih postopkih razlikujejo. Najočitnejši razliki sta, kdo lahko kandidira in kdo lahko predlaga kandidate. Shematično so ugotovitve prikazane v tabelah 5.2, 5.3 in 5.4.

Tabela 4.2: Kdo je lahko kandidiral za evropske volitve 2014 v strankah PS, DL, ZL in Solidarnost

Kandidati	ZL	SOLIDARNOST	PS	DL
Državljeni			X	X
Člani stranke	X	X		
Člani stranke in dodatne zahteve				

V strankah ZL in Solidarnost lahko za nastop na volitvah kandidirajo člani stranke, medtem ko imata stranki PS in DL to urejeno tako, da lahko kandidira vsak državljan, ki izpolnjuje kriterije, da je državljan in ima volilno pravico. V tem pogledu procesa selekcije kandidatov sta bolj inkluzivni stranki PS in DL.

Tabela 4.3: Selekcija kandidatov za evropske volitve 2014 (selektorji)

Selektorji	ZL	SOLIDARNOST	PS	DL
Volivci				
Člani strank				
Organ stranke	X	X		X
Nestranski organ				
Vodja stranke			X	

Kot je razvidno iz analize formalnih dokumentov in družboslovnih intervjujev, v strankah ZL, Solidarnost in DL selekcijo kandidatov za volitve opravljajo organi stranke, v primeru stranke

PS pa ima možnost predlaganja kandidatov v potrjevanje samo njen predsednik. Izvršilni odbor namreč potrdi kandidate na predlog predsednika. Vendar pa je v IDS (članici ZL) svet stranke širši organ in ima večjo pristojnost pri procesu selekcije kandidatov, medtem ko v strankah Solidarnost in DL to delo opravljajo izvršilni odbori in listo kandidatov posredujejo v potrditev svetu stranke. Kot najbolj inkluzivna se je v tem pogledu izkazala ZL, medtem ko se je PS izkazala za najbolj ekskluzivno. Glede na zadnje raziskave je postopek selekcije kandidatov postal bolj inkluziven glede na število ljudi, ki so bili vpleteni v proces selekcije. To velja predvsem za napredne industrijske demokracije (Bille v Field in Siavleis 2008, 621).

Tabela 4.4: Prikaz notranje demokracije v strankah PS, DL, ZL in Solidarnost za evropske volitve 2014

KAZALNIK	ZL	SOLIDARNOST	PS	DL
Starost	Nova	Nova	Uveljavljena	Uveljavljena ¹²
Poreklo	Zunajparlamentarno	Zunajpalamentarno	Parlamentarno	Parlamentarno
Ideologija ¹³	Leva	Leva	Levo od sredine	Sredina
Ambicije po oblasti ¹⁴	Visoke	Visoke	Visoke	Srednja vrednost

Če poskušamo strniti naše raziskovalne ugotovitve, potem lahko rečemo, da sta na primeru ZL (je volilna koalicija, ki je nova politična tvorba, ki jo sestavljajo tri stranke. IDS je popolnoma nova stranka, stranki TRS in DSD pa sta bili ustanovljeni leta 2011) dejavnik starost in stopnja notranje demokracije delno povezana. Poreklo na evropskih volitvah je bilo zunajparlamentarno, kar ponovno nakazuje na pozitiven vpliv na stopnjo notranje demokracije, prav tako pa tudi ideologije, ki je skrajno leva, kar vpliva na višjo stopnjo

¹² Ti dve stranki sta obravnavani kot uveljavljeni, čeprav sta mladi. Izbrali smo ju, ker bi pri njima lahko pričakovali preskok od večje notranje demokracije, ko sta bili novoustanovljeni, k manjši stopnji, ko sta že nekaj časa delovali v slovenskem strankarskem prostoru.

¹³ Ta podatek smo pridobili iz odgovora na vprašanje v družboslovnih intervjujih. Gre za samooceno predstavnikov strank. Strukturna analiza pokaže, da s povečanim deležem levo samoopredeljenih izstopa preferenčna skupina SD + Solidarnost (89 %), sledita PS (52 %) in ZL (48 %). Podatka za DL ni v raziskavi (Politbarometer junij, 2014).

¹⁴ Ta podatek smo dobili iz odgovora na vprašanje, kakšne so ambicije in cilji stranke. Gre za samooceno predstavnikov strank.

notranje demokracije. Kriterij, ki negativno vpliva na stopnjo notranje demokracije, pa so ambicije po oblasti.

Primer stranke Solidarnost prikazuje, da sta dejavnik starost in stopnja notranje demokracije močno povezana. Solidarnost je nova stranka, ustanovljena konec leta 2013, ki z zunanjim parlamentarnim poreklom nakazuje višjo stopnjo notranje demokracije. Na ideološkem kontinuum uvrstimo stranko na levo. Visoke ambicije po oblasti pa je negativen dejavnik stopnje notranje demokratičnosti, vendar lahko trdimo, da so te ambicije vseeno manjše kot pri ZL.

Na primeru PS vidimo, da sta dejavnik starost in stopnja notranje demokracije povezana. Stranka je že nastopila na volitvah in tri leta delovala v DZ, že uveljavljena stranka in, glede na to, da je njeno poreklo parlamentarno, lahko rečemo, da sta ta dva kazalnika notranje demokracije v stranki negativna. Stranka je bliže sredini kakor levisi in sklepamo lahko, da je vpliv na notranjo demokracijo bolj pozitiven kot negativen, vendar manj pozitiven kot pri strankah Solidarnost in ZL. Glede na tip odločanja in visoke ambicije po oblasti lahko sklepamo, da sta to negativna dejavnika stopnje notranje demokracije v stranki.

Pri DL lahko glede starosti in stopnjo notranje demokracije enako zaključimo kot pri PS. DL je sredinska stranka, kar pomeni, da je ta kazalnik v primerjalnem pogledu najbolj negativen. Ambicije po oblasti niso visoke, kar pozitivno vpliva na stopnjo notranje demokracije. Kakor smo že v teoretičnih izhodiščih izpostavili starost vpliva na stopnjo notranje demokracije. Skozi delovanje v strankarskem prostoru stranke znižujejo stopnjo notranje demokracije. Solidarnost, ki je nastala konec leta 2013 in Združena Levica, (predvsem stranka IDS, ki je nastala 2014) predstavljata novoustanovljene stranke, za katere se predvideva da želijo z svojim vstopom v politični prostor vnesti spremembe. Te spremembe so pri Solidarnosti in ZL vidne iz formalne organiziranosti in pri postopkih odločanja znotraj stranke¹⁵. In zato iz tega sledi, da je stopnja notranje demokracije višja.

Ideologija ima vpliv in sicer glede na to, da je za stranke na levem političnem polu značilno da skozi čas spremenijo svoje notranje delovanje¹⁶.

¹⁵ Podatek iz intervjujev.

¹⁶ Iz višjih stopenj notranje demokracije v nižje. Vendar pri analizi tega nismo opazili, predvsem zato, ker sta politični stranki, ki sta na levem političnem polu, novi. PS in DL po samooceni predstavnikov strank nista na levem polu, zato je ta kriterij v naši analizi odveč.

5 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu nas je zanimala stopnja notranje demokracije slovenskih parlamentarnih in zunajparlamentarnih političnih strank. Z vprašanji notranje demokracije (dejavniki in kazalci) se je v preteklosti ukvarjalo že precej avtorjev. Na podlagi analize obstoječe literature smo postavili hipotezo, da imajo novoustanovljene stranke visoko stopnjo notranje demokracije. Hipotezo smo preverjali na vzorcu štirih političnih strank (ZL je volilna koalicija treh strank, vendar jo imenujemo stranka, ker je nastopila na volitvah z enotnim volilnim programom in pravili, ki so bila določena v koalicijski pogodbi med partnerji). Kot pomemben dejavnik in indikator notranje demokracije smo obravnavali proces selekcije kandidatov za volitve, in sicer so nas na podlagi teorije zanimali nekateri vidiki tega procesa (kdo lahko kandidira, kdo odloča in kdo dokončno potrdi kandidatno listo). Te raziskovalne ravni smo upoštevali pri analizi formalnih pravil, ki urejajo proces selekcije kandidatov pri izbranih strankah. Zastavljeno hipotezo smo preverjali tudi z intervjuji visokih predstavnikov analiziranih političnih strank, izhajali pa smo iz teoretičnih predpostavk in ugotovitev avtorjev, ki so se z notranjo demokracijo ukvarjali v Zahodni Evropi in tudi v drugih državah. Potem smo s pomočjo analize formalnih dokumentov in interpretacije intervjujev analizirali podatke, ki so nas privedli do ugotovitev.

Vprašanji, ki sta nas zanimali, sta bili, v kolikšni meri so člani vključeni v proces selekcije kandidatov in v kolikšni meri so decentralizirane odločitve, ki se sklepajo v stranki. Z analizo smo ugotovili, da je pri novoustanovljenih strankah (ZL in Solidarnost) na splošno v proces selekcije vključenih večje število članov kot v uveljavljenih strankah. Analiza je prav tako potrdila, da je v procese odločanja vključenih več članov pri izbranih novoustanovljenih strankah¹⁷. Pri novoustanovljenih strankah lahko opazimo, da je v procese odločanja vključenih več članov¹⁸, kot je to moč razbrati pri uveljavljenih strankah. Pri demokratizaciji procesa selekcije lahko zaključimo, da se novoustanovljene stranke bolj nagibajo k temu, da imajo subnacionalne ravni in predvsem članstvo besedo pri odločanju o kandidatih, pri uveljavljenih strankah pa imajo člani možnost predlaganja, medtem ko so možnosti vplivanja

¹⁷ Pri strankah Solidarnost in ZL je opaziti, da je njuna formalna ureditev zelo razčlenjena, predvsem ko govorimo o notranji in neposredni demokraciji.

¹⁸ Recimo v stranki IDS, ki je članica ZL, sta oblikovanje kandidatne liste in končna potrditev v rokah sveta stranke, brez vplivanja (predlaganja) izvršilnega odbora. Pri uveljavljenih strankah pa ta proces poteka tako, da izvršilni odbor pripravi listo kandidatov in jo poda samo v potrditev svetu stranke.

na končne odločitve majhne. Nabor kandidatov poteka v strankah enako¹⁹, postopek odločanja pa se razlikuje.

Naša analiza je razkrila, da za novoustanovljene stranke velja, da imajo visoko stopnjo notranje demokracije, vendar zanje hkrati velja, da se jim skozi daljše delovanje v slovenskem strankarskem prostoru ta stopnja notranje demokracije niža in tako postopoma postajajo bolj hierarhično urejene, kar se kaže pri strankah DL in PS. To potrjuje tudi teorija o tem, da se lahko procesi selekcije kandidatov in s tem tudi stopnje notranje demokracije skozi čas spreminjajo. Novoustanovljene stranke pa imajo visoko postavljene standarde notranje demokracije, prav tako tudi neposredne demokracije. Po tako kratkem delovanju v slovenskem strankarskem prostoru je težko oceniti, kako bodo stranke implementirale procese selekcije kandidatov v prihodnje. Pri vzpostavljanju notranje demokracije gre za proces, ki se skozi čas razvija. Da se mehanizmi notranje demokracije dokončno uveljavijo v slovenskih strankah, bo potrebnega nekaj časa. Upošteva vse zapisano, lahko hipotezo, da imajo novoustanovljene stranke visoko stopnjo notranje demokracije, le delno potrdimo.

¹⁹ Kandidate predlagajo člani.

6 LITERATURA

1. Bille, Lars. 2001. Democratizing a Democratic Procedure: Myth or Reality? *Party Politics* (7): 363–380.
2. Bowler, Shaun., David Farrell in Richard Katz. 1999. *Party Discipline and Parliamentary Government*. Columbus OH: Ohio State University Press.
3. Croissant, Aurel in Paul Chambers. 2010. Unravelling Intra-Party Democracy in Thailand. *Asian Journal of Political Science* 18 (2): 195–223.
4. Cross, William. 2008. Democratic Norms and Party Candidate Selection. *Party Politics* 14 (5): 596–619.
5. Duverger, Maurice. 1964. *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Epstein, Leon. 1959. *Political Parties in Western Democracies*. New York: Praeger.
7. Field, Bonnie. 2006. Transitions to Democracy and Internal Party Rules: Spain in Comparative Perspective. *Comparative Politics* (39): 83–102.
8. Field, N. Bonnie in Peter M. Siavelis. 2008. Candidate Selection Procedures in Transitional Polities. *Party Politics* 14(5): 620–639.
9. Gaber, Slavko. 1996. *Volilni sistemi*. Ljubljana: Krtina.
10. Grad, Franc. 2004. *Volitve in Volilni sistemi*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
11. Gallagher, Michael in Michael Marsh. 1988. *Candidate Selection in Comparative Perspective*. The Secret Garden of Politics. London: SAGE.
12. Hazan, Reuven Y. in Gideon Rahat. 2006. Candidate Selection: Methods and Consequences. *Handbook of Party Politics*, ur. Richard S. Katz in William Crotty. 109–121. London: SAGE.

13. Hazan, Reuven Y. in Gerrit Voerman. 2006. Electoral Systems and Candidate Selection. *Acta Politica* (41): 146–162.
14. Henig, Stanely. 1970. *European Political Parties. A Handbook*. New York: Praeger.
15. Kabasakal, Mehmet. 2012. Factors influencing intra-party democracy and membership rights: The case of Turkey. *Party Politics* 20 (5): 700–711.
16. Kasapović, M. 2001. Nominating Procedures in Democratic Polities. *Politička misao* (38): 3–17.
17. Katz, S. Richard. 2001. The Problem of Candidate Selection and Models of Party Democracy. *Party Politics* 7 (3): 277–296.
18. Krašovec, Alenka. 2007. *Volilne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Krašovec, Alenka in Urška Štremfel. 2007. Does the Institutional Context Matter for Candidate Selection? Some Evidence from Slovenia. *Czech Journal of Political Science* 7 (3): 187–204.
20. Lundell, Krister. 2004. Determinants of Candidate Selection. The degree of Centralization in Comparative Perspective. *Party Politics* 10 (1): 25–47.
21. Michels, Robert. 1915. *Political Parties. A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*. New York: The Free Press.
22. Mitchell, Paul. 1999. *Party Discipline and Parliamentary Government*. Columbus OH: Ohio State University Press.
23. Norris, Pippa. 2006. Recruitment. V *Handbook of Party Politics*, ur Richard S. Katz in William Crotty, 89–108. London: SAGE Publications.
24. Orr, Grame. 2011. *Party Primaries for candidate selection? Right Question, Wrong Answer*. Wales: University of New South Wales.
25. Panebianco, Angelo. 1988. *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge: University Press.

26. Pettitt, Robin. 2012. Exploring Variations in Intra-party Democracy: A Comparative Study of the British Labour Party and the Danish Centre-Left. *The British Journal of Politics and International Relations* 14: 630–650.
27. Rahat, Gideon in Reuven Hazan. 2001. Candidate Selection Methods. *Party Politics* 7 (3): 109–121.
28. Ranney, Austin. 1965. *Pathway to Parliament: Candidate Selection in Britain*. Madison and Milwaukee: University of Wisconsin Press.
29. Scarrow, Susan. 2005. *Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspectives*. Implementing Intra-Party Democracy. Washington: The National Democratic Institute for International Affairs.
30. Siavelis, Peter. 2002. The Hidden Logic of Candidate Selection for Chilean Parliamentary Elections. *Comparative Politics* 34: 419–438.

PRILOGE

PRILOGA A: INTERVJU DL

INTERVJU Z GENERALNIM SEKRETARJEM DRŽAVLJANSKE LISTE ŽONIJEM STANOVNIKOM

KRAJ: BEŽIGRAD, KAVARNA MONET (Parmova ulica 51, 1000 Ljubljana)

DATUM: 20. 8. 2014 z generalnim sekretarjem DL Žonijem Stanovnikom.

Prisotni: Erin Agič, Žoni Stannovnik – generalni sekretar DL

1. Mi lahko, prosim poveste, kdo vse lahko v vaši stranki kandidira za volitve v DZ?

Tako kot imamo v statutu, kandidira lahko vsak državljan. Mi smo imeli proces, da je vsak član imel možnost predlagat kandidate, lahko je predlagal samega sebe, lahko je predlagal nekoga, ki sploh ni član stranke. Imeli smo namreč kar nekaj kandidatov, ki niso bili člani naše stranke. Tudi na prvih volitvah smo imeli nekaj takih kandidatov, se pravi leta 2011. Seveda se pa moramo držati kvot o enakopravni zastopanosti spolov.

2. Kdo lahko predlaga kandidate, ki bodo potem v procesu selekcije?

Predlagatelj je lahko tako posamezni član kakor tudi posamezni organ, recimo lokalni odbor. Tukaj smo imeli tudi nekaj predlogov, ko je lokalni odbor predlagal enega svojega člana za kandidata, seveda ima potem večjo težo, kakor če en človek predlaga, da ga predlaga celotni odbor. Na koncu se naredi nabor vseh kandidatov, vseh kvalificiranih kandidatov. Ima pravico predlagati tako regijski koordinator, kot lokalni odbor, kot regijski odbor, ki jih nismo uspeli formirat. Ta se formira, ko je v posamezni regiji pet občinskih odborov, kar ni bilo tako da nismo imeli nobenega regijskega odbora. Statut pa tudi potem napeljuje na pravilnik, ki bi to določal. Ta pravilnik je bil sprejet šele marca, potem so bile Evropske volitve in potem še volitve v državni zbor. Tako da se s temi regijskimi odbori nismo uspeli podrobno ukvarjati. V bistvu regijski koordinator, lokalni odbori ali člani stranke so v enakovrednem položaju kar zadeva predloga, je pa res da če je nek kandidat, ki je dobil večje število glasov se ga mogoče bolj pogleda zakaj je dobil toliko glasov, oziroma se ga bolj

resno vzame in se ga uvrsti v ožji izbor. Tako kot če ga je na primer predlagal regijski koordinator se je recimo malo bolj pogledal tega kandidata, kot npr. če je nek kandidat dobil predlog nekega člana in pri tem ta član ni obrazložil posebej zakaj bi bil ta kandidat primeren. Imeli smo namreč primer za evropske volitve, ko je en član predlagal kandidata Milana Dobravca, in je bil tudi on kasneje kandidat za evropskega poslanca. Je bil tudi predlog opremljen z življenjepisom in motivacijskim pismom ter predstavitevjo kandidata zakaj je dober. Ko so organi to obravnavali, so potem dejansko v bistvu sledili temu predlogu in se strinjali da gre za dobrega kandidata.

3. Kakšen je pa postopek predlaganja?

Postopek je pa pri nas tak, da se zbere čisto vse predlagane kandidate. To zbere generalni sekretar, v prejšnji vlogi Igor Bordon, pa potem jaz ko sem ga nasledil. S tem da selekcija kandidatov za evropske volitve se je opravila v času, ko je bil Igor generalni sekretar, tako je v bistvu on zbral vse predloge za evropske volitve, izločil tiste, ki niso primerni. Mi smo imeli na naši spletni strani neki spletni obrazec, s pomočjo katerega so lahko člani predlagali svoje kandidate. Lahko so si tudi natisni obrazec v fizični obliki, pa ga potem poslali po pošti ali ga prinesli. Na spletni strani je lahko tudi nekdo zlorabil ta obrazec. In so lahko napisali kar nekaj, pa so bili potem uvrščeni med kandidate. Se je pregledalo če so predlagatelji člani stranke in potem se njihovi predlogi ne glede na to kdo so uvrstil potem naprej, tudi če bi napisali kar nekaj. Potem pa izvršilni odbor obravnava celoten spisec in oblikuje ožji izbor in potem obravnava tudi ožji izbor in potem na koncu oblikuje predlog kandidatne liste. Recimo konkretno za evropske volitve 8 kandidatov, ki se potem pošlje v potrditev svetu stranke. Potem pa se te kandidati predstavijo svetu in svet potri in ne potrdi listo kandidatov v konkretnem primeru in potem so to tudi bili kandidati državljanske liste na evropski volitvah.

4. Kdo oblikuje/določa pravila, ki bodo veljala v selekciji kandidatov?

V bistvu nismo imeli nekega pravilnika sprejetega – formalnega. Izvršilni odbor je enostavno obravnaval vse te kandidate in jih je na podlagi tudi, tako kot iz statuta izhaja, da so kandidati prepoznavni v svojem okolju ali državnem, da so zastopajo vrednote državljanske liste. Seveda se potem upošteva tudi izvoljivost kandidata, ali je sploh realno da je ta kandidat izvoljen, ni nujno izvoljiv ampak neke glasove dobi in pa seveda pri evropskih volitvah je bilo mogoče samo 8 kandidatov in tukaj smo želeli malo močnejšo listo sestavit, smo želeli, da s zastopane neke družbene skupine, da nimamo samo 8 gasilcev, ampak da smo dali priložnost mladim, dali smo priložnost enemu fantu ki je gej, ki je opozarjal na neenakopravnost v

družbi, potem smo imeli en nabor mlajših kandidatov na teh evropskih volitvah, da so to bili ljudje, ki so imeli neko znanje tujih jezikov. Ker je šlo za evropske volitve. Želim pa še nekaj povedati, staž da je nekdo veliko delal in da je dolgo časa v stranki pa da je veliko pomemben za stranko je bolj prišel v poštev pri državnozborskih volitvah, kakor pa pri evropskih volitvah, ker je pač enostavno toliko manj kandidatov, ker smo gledali na poznavanje evropske politike, mislim najprej jezika potem da malo ve o evropskih zadevah, kot pa nekdo, ki lahko pokaže da se je včlanil oktobra 2011. To ni bil faktor v sami izbiri za evropske volitve, izvoljivost pa sigurno. Kakor smo prej ocenili.

5. Kdo odloča o kandidatih (dokončna potrditev)?

Svet stranke.

6. V statutu stranke DL je moč zaslediti nekaj meril, po katerih se selektroji odločajo za izbiro kandidatov, ki bodo v imenu stranke nastopili na volitvah; ali obstajajo še katera druga merila – če DA, katera? Kako pomembna so ta različna merila? V mnogih drugih strankah so recimo merila tudi dolgoletno delo kandidatov za stranko, izvoljivost kandidata... Je katero izmed teh meril pomembno tudi pri DL?

Tukaj bi dodal samo to, da je dolgoletno delo pomembno samo v državnozborskem oblikovanju list imelo večjo težo, kot pri evropskih. Pri evropskih pa je bil dodaten faktor, to da konkretno, našega kandidata, ki je del LGBT skupnosti in smo želeli skozi to njegovo kandidaturo opozoriti na nek problem v družbi, zapostavljeno skupino državljanov, ki so v depriviligiranem položaju

7. Če poskušate oceniti, koliko ljudi je sodelovalo v procesih selekcije kandidatov za parlamentarne volitve in EP volitve?

Jah to zelo težko povem, sicer za evropske niti ne toliko, ozrmo bo lažje. Koliko ljudi za evropske, gre za izvršilni odbor v prvi fazi, ki ga po našem statutu oz ga po njem zasedajo določene funkcije, zato se to spreminja. Ko se je potrjevala lista za evropske volitve je Igor Bordon opravljal funkcijo generalnega sekretarja oziroma takrat je bil izvršni direktor in glavnega regijskega koordinatorja in je bil združen v eni osebi, sicer pa bi potem oba bila člana izvršilnega odbora, pa tudi takrat smo imeli dva podpredsednika, sedaj imamo tri tako da je to spet eden manj. Tako da so v bistvu v tisti fazi, je izvršilni odbor sestavljali predsednika, dva podpredsednika, programski tajnik pa izvršni direktor. Seveda je pa tu potrebno upoštevati svet stranke, ki variira glede na 24 ljudi, s tem da se nekateri podvajajo,

ki so tudi v izvršilnem odboru. Zakaj pa sem rekel, da je težko reči koliko je ljudi sodelovalo, ker pa imamo občinske odbore in občinski odbori pa so tudi zasedali in se potem zedinili, kdo bi bil kandidat in včasih so kandidata predlagali občinski odbori in ga je potem predlagal predsednik, in ga je predlagal kot član stranke. Včasih je bil to formalno predlog, konkretno je poslanska skupina predlagala dva kandidata, nismo pa vodili evidence, ljubljanski odbor šteje sedem članov sveta in oni so sodelovali aha sedem plus, nimam te številke niti nimam kje pogledat. Vendar če se gleda formalno izvršilni odbor pet ljudi, pa recimo svet stranke 24 ljudi, ki je sodelovalo pri določanju in potrditvi te liste. V bistvu v proces, tisto kar je pa prej ni izsledljivo.

8. Ali mi lahko poveste, če obstajajo kakšne razlike med selekcijo kandidatov za parlamentarne volitve in EP volitve (v pogledu tega, kdo lahko kandidira, kdo lahko predlaga kandidate, kdo določa merila za izbor kandidatov, kdo odloča o kandidatih, koliko ljudi odloča)? Če obstajajo razlike; zakaj je selekcija kandidatov za volitve v EP in nacionalni parlament urejena drugače – kaj na to vpliva?

Bistveno se razlikuje, predvsem zato ker je drugačno število kandidatov, ta je bilo 8 mest, tu pri državnozborskih volitvah ja več kot desetkrat več, s tem da je bilo pri evropskih veliko več kandidatov kakor pa mest. Pri čemer pri državnozborskih volitvah nismo zapolnili maksimalnega števila kandidatov, tako da smo v bistvu izločili ljudi ki niso ustrezali merilom v statutu. Čeprav v prvem krogu (2011) so tudi bili kandidati, ki niso bili uvrščeni na listo. Problem nastaja pri teh kvotah, to so v glavnem moški kandidati, ki jih je bilo več. Sicer ne bi bil problem, tudi mi na državnozborskih smo imeli ta problem. Lahko bi še kakšnega kandidata uvrstili, vendar bi potem morali najti še eno kandidatko, pa je bil tukaj problem. Verjamem da tudi pri drugih strankah.

9. Kakšno vlogo imajo strankarske elite (vodstvo stranke), člani stranke in/ali podporniki pri oblikovanju politike stranke (njihova vključenost)? Kako je videti ta vključenost v praksi?

Če začnem pri članih stranke, ki se združujejo v občinske odbore, potem oni se mesečno sestajajo ali pa večkrat, potem v bistvu lahko svoje predlogo pošiljajo po e-mailu, predloge samih politik pa se preko svojega regijskega koordinatorja komunicirali s svetom stranke. Tako da svet stranke je sprejemal vse ključne odločitve, tako da so posredno sodelovali pri kreiranju politike stranke, potrebno je bilo z zastavljanjem predlogov, ki so jih preko elektronske pošte pošiljali na stranko in z odgovori na ankete, ki smo jih iz sedeža stranke pošiljali članom, v bistvu smo jih povprašali po njihovem mnenju, v bistvu so potem oni na ta

način svoje mnenje izrazili. Na primer konkreten primer je bil, ko smo se odločali o izstopu iz prejšnje koalicije, smo poslali anketo med članstvo, smo upoštevali odločitve ni bilo pa to odločilno. Kakšno vlogo je imelo vodstvo stranke, predvsem je odločalo in razpravljalo vodstvo stranke o končnih odločitvah. Razen, ko je šlo za odločitve s katerimi se ni dalo odlašati je bilo v pristojnosti izvršilnega odbora, za v se te večje pa smo imeli tudi sklicane izredne seje sveta, ki bo bile potem izvedene že naslednji dan, za tako pereče vprašanje. So pa tukaj bile pereče in burne razprave, predvsem demokratične ki so večkrat trajale pozno v noč in je potem predsednik dal izjavo ob 11 zvečer, ko smo neko odločitev sprejeli. Pri tem absolutno, nikoli nismo tempirali na vklop dnevnika, vzeli smo si čas., bili so tudi trenutki, ko so novinarji želeli imeti izjavo, pa je predsednik podal izjavo, da se nismo še odločili in da bo dal izjavo po zaključku seje. Tu je dejansko šlo za dolge razprave, kjer so se pretehtali eni in drugi argumenti in se potem na koncu z glasovanjem odločilo o posameznem vprašanju.

10. V politiki se pogosto govori o ideološkem kontinuumu levo – desno. Kam bi vi na tem kontinuumu umestili DL? Zakaj tja?

Mi se umeščamo na politično sredino, mi smo to vseskozi trdili, želeli smo preseči delitve na leve in desne, usmerjeni smo bili v to kar je dobro in to kar je danes, ne pa v neko zgodovino, sploh pa ne v zgodovino izpred 70 in več let, ki še zmeraj deli našo državo. Zato smo bili izrazito proti uvedbi večinskega volilnega sistema, ki bi še bolj razdelili že tako polarizirano telo in smo se zavzemali za uvedbo preferenčnega glasu, k obstoječemu volilnemu sistemu. Žal pa ni bilo za naš predlog dovolj podpore v državnem zboru, na ta način bi lahko potem izbiral poslanca, ki ga želiš, ne pa tistega, ki ga posamezna stranka določi. To se nam zdi dober korektiv obstoječemu sistemu, za katerega mislimo da je dober s tem korektivom, sigurno pa boljši kot je bil predlagan in sicer večinski, tako da ja sredina. To bi tukaj samo še dodal, da smo bili pri teh zadevah, kjer se stranke delijo levo desno, kar se na primer zadeva človekove pravice smo bili malo bolj levo usmerjeni, kar zadeva finančne politike pa desno, zato smo se enkrat. Najprej če pogledamo smo bili v desnoredinski vladi, potem pa še v levosredinski vladi, kar zadeva fiskalne politike smo se bolje počutili v prvi vladi, kar zadeva človekovih pravic pa boljše v tej drugi, kjer sm se morali boriti da smo ustavili dvig dddv, ki so v domeni levi stranki. Od samega začetka pa smo se profilirali kot sredinska stranka.

11. Če poskušate oceniti stopnjo notranje demokracije v stranki DL (oblikovanje programa stranke, politike stranke in selekcija kandidatov – kje se ta notranja demokracija najbolj izraža?) v primerjavi z drugimi slovenskimi strankami, ali bi rekli, da je stopnja

notranje demokracije v DL višja/nížja kot v drugih slovenskih strankah? Zakaj menite, da je tako (velikost, starost stranke)?

Jaz sem prepričan, da je stopnja notranje demokracije bistveno višja kot v drugih strankah, da tukaj sploh pri oblikovanju politike stranke je lahko vsak član aktivno sodeloval, mi smo tudi ko smo za prvi in zadnji program, ki smo ga sprejeli na junijskem kongresu smo tudi dejansko dali poziv članov, so lahko tudi oni, ki so sestavili naši programski odbori, kjer so spet lahko bili vsi naši člani stranke, ki so imeli neke kvalifikacije s strokovnega področja, se lahko že na tej strokovni ravni sodelovali pri tvorbi samega programa, potem pa so lahko še na ta osnutek pošiljali svoje komentarje in predloge, nemalo krat kjer so to bili dobri predlogi so bili upoštevani in tudi vneseni v sam dokument, kjer jih je tudi kongres izglasoval, kjer smo tudi imeli primere amandmaja na statut, ki je bil sprejet in vnesen v sam statut predlagal pa ga je član stranke, ki je bil ko je bil ta predlog dan brez funkcije v stranki. In sicer je predlagal, da se v statut, ni šlo za majhen predlog, ampak je šlo za uvedbo novega organa in sicer konference, ki ga prej nismo predvideli. Konferenca je nova in smo jo uvrstili na predolg člana in na predlog amandmaja, ki smo ga na kongresu sprejeli.

12. Rekli ste, da je stopnja notranje demokraciji bistveno višja kot v drugih slovenskih strankah. Zakaj menite, da je temu tako?

Predvsem zato, ker je dejansko tukaj lahko, nismo bili formalisti v prej opisanem primeru. Recimo naš prejšnji statut je predvideval zastavljanje amandmajev, je potrebno v določenem roku poslati in da morajo biti opremljeni z podpisi stranke, da se upoštevajo. Mi smo pri zadnjem kongresu upoštevali predloge, ki niso bili nujno opremljeni z zadostnim številom podpisov, ampak smo tu preprosto nismo držali formalizma ampak smo te predloge dali na glasovanje in dobri predlogi so bili izglasovani in potrjeni. Lahko pa bi recimo pa rekli ne in jih umaknili, smo imeli to statutarno možnost, preprosto jih nebi upoštevali zaradi formalnih pomanjkljivosti. In tudi na samem kongresu je bila dana možnost članom, da gredo na oder in v bistvu dajo predloge in kritiko na katerokoli zadevo in so imeli možnost vplivanja na to in dajanje svojih komentarjev na predloge, ki smo jih obravnavali. Pa zdi se mi, da pri naši stranki ni bil problem priti do nekega funkcionarja, organa ali telesa. Smo imeli primere recimo nekateri občinski odbor, oni so bili zastopani po svojem regijskem koordinatorsku, tako kot so bili strokovni odbori zastopani po programskem tajniku, ampak ne malokrat, da je bil nek pereč problem iz nekega področja, pa je želel odbor po svojem predsedniku posebej njihove stališče predstaviti svetu, nismo se sklicevali na statut, češ saj vas predstavlja

programski tajnik bo on povedal, ampak je lahko direktno odbor prišel na sejo sveta in tam predstavil njihovo stališče in sodeloval na sami razpravi, ko se je odločalo o zadevi, ki zadevo to področje, ki ga pokriva določen odbor. Tukaj bi lahko tudi rekli, nisi član sveta, onemogočili sodelovanje, ne vemo pa za prakso, da na tak način delujejo tudi stranke. Da na posvetih organov sodelujejo ljudi, ki niso nujno člani teh organov.

13. Kakšni so cilji stranke DL (ambicije)? In kako jih dosegate?

O ciljih je težko govoriti po takšnem rezultatu na državnozborskih volitvah, kjer smo v bistvu dobili kljub dobri kampanji, po naših ocenah zgolj 0,63% glasov, tudi zato ker nismo sodelovali pri soočenju na najbolj gledani komercialni televiziji, in ker so nam vseskozi javnomnenjske raziskave kazale od 0,1 do 0,2%, kar sigurno vpliva na javno mnenje. Pol na koncu smo pristali na 0,63%, kar pomeni da smo dobili manj ko 1% in s tem izgubili financiranje s strani države, takrat smo tudi zaradi časovnega obdobja, takrat smo se odločil da se v začetku septembra organ stranke sestane in zastavimo cilje in predebatiramo situacijo, ki pa bodo v vsakem primeru preverjeni, če bo neka sprememba bo treba sklicati kongres stranke. Glede na to da financiranja ni več, je delovanje same stranke oteženo, ker bi morali biti odvisni od lastnih sredstev in je to sigurno pomembno vprašanje, najprej organ in potem kongres odgovoriti.

14. Ali menite, da je DL z daljšim delovanjem v slovenskem strankarskem prostoru postala podobna drugim strankam v pogledu notranje demokracije in zlasti selekcije kandidatov? Zakaj je postala podobna drugim/zakaj ne?

Jaz ne bi rekel, da je tukaj šlo za daljše delovanje, tudi ne mislim da se je ta proces in selekcija kaj bistveno razlikovala od prvih volitev stranke DL leta 2011. Ne bi rekel, da se je selekcija bistveno spremenila in postala podobna drugim strankam. Razlika je v tem, da sedaj imamo članstvo, takrat nismo imeli. Takrat je to veliko bolj neformalno potekalo kot sedaj. Zdaj so predlogi prihajali od kvalificiranih predlagateljev, takrat pa iz ulice. Oziroma so se ljudje prijavljali tudi samoiniciativno, na podlagi njihovih CV-jev do oblikovanja. Sicer pa ne vidim neke bistvene razlike, vsaj kakor jaz vidim to vprašanje, ki je zastavljeno v smislu, da se notranja demokracija zmanjšuje skozi čas. Tako kot pravim ni pa stranka delovala daljše obdobje, da bi pa mogoče do tega procesa prišlo. Mi smo se s porodnimi težavami ukvarjali vsaj dve leti, ko smo se učili.

PRILOGA B: INTERVJU SOLIDARNOST

KRAJ: LJUBLJANA - CENTER, KAVARNA SEM (Metelkova ulica 2, 1000 Ljubljana)

DATUM: 25.8.2014 z predsednikom Solidarnosti

Prisotni: Erin Agič, Damjan Mandelc – predsednik Solidarnosti

1. Mi lahko, prosim poveste, kdo vse lahko v vaši stranki kandidira za volitve v DZ?
Stranka Solidarnost ima Statut, ki določa evidentiranje, načeloma pa smo za lokalne volitve pripravili poseben pravilnik, ker specifične med različnimi tipi volitev, posebej med lokalnimi in ostalimi (evropskimi in državnozborskimi) zahtevajo nekoliko drugačen pristop in organizacijo. Svet stranke je pred časom sprejel pravilnik o nastopu na lokalnih volitvah, kjer lahko sodelujejo članice in člani stranke. Pravilnik med drugim dopušča tudi formiranje skupnih list z drugimi strankami in gibanji, kakor tudi nominiranje naših članov s strani nečlanov stranke (obrazec je javno dostopen na spletu).
2. Kdo lahko predlaga kandidate, ki bodo potem v procesu selekcije?
Člani stranke. Vsi člani stranke so upravičeni, hkrati pa če nečlan uporabi ta obrazec za evidentiranje in če je predlagan kandidat član naše stranke, lahko kandidira.
3. Kdo oblikuje/določa pravila, ki bodo veljala v selekciji kandidatov?
Temeljna pravila so v Statutu, tam so določeni formalni postopki za določanje liste, pri lokalnih volitvah imajo to pristojnost lokalni odbori, pri državnozborskih in evropskih sta ključna Izvršilni odbor stranke in Svet stranke.
4. Mogoče obstajajo pravilniki, mislim ali jih imate kje zapisane?
Da, za lokalne volitve. Medtem ko je pri državnozborskih in evropskih volitvah zadostoval Statut.
5. Kdo odloča o kandidatih (dokončna potrditev)?
Dokončno jih potrdi Svet stranke, na predlog Izvršilnega odbora.

6. Če poskušate oceniti, koliko ljudi je sodelovalo v procesih selekcije kandidatov za parlamentarne volitve in EP volitve?

Glede na časovno bližino obojih volitev, stranka ni imela dovolj časa, da bi kandidacijskim postopkom namenila veliko časa. V glavnem je pri teh postopkih sodeloval Izvršilni odbor in člani Sveta stranke, formalno smo sledili določilom Statuta. Če ocenim število sodelujočih, bi dejal, da je pri teh postopkih sodelovalo približno 20 ljudi.

7. Ali mi lahko poveste, če obstajajo kakšne razlike med selekcijo kandidatov za parlamentarne volitve in EP volitve (v pogledu tega, kdo lahko kandidira, kdo lahko predlaga kandidate, kdo določa merila za izbor kandidatov, kdo odloča o kandidatih, koliko ljudi odloča)? Če obstajajo razlike; zakaj je selekcija kandidatov za volitve v EP in nacionalni parlament urejena drugače – kaj na to vpliva?

Formalno je postopek v Statutu enak za državnozborske in volitve v Evropski Parlament. Vendar, ker je profil kandidata drugačen, smo koncipirali nekoliko drugačna navodila za prve in druge volitve. Pri volitvah v evropski parlament smo iskali kandidate s kompetencami, ki so naslavljalje evropsko dimenzijo, v dopisu članstvu smo tovrstne kriterije še posebej izpostavili. Glede na to, da gre za mlado stranko, z relativno omejenim članstvom, so bili seveda bolj izpostavljeni kadri stranke, ki najboljše ustrezajo posameznemu profilu volitev in dosedanjemu delu.

8. Določene stranke imajo težave sploh pri naboru kandidatov za državnozborske volitve. Glede na to, da jih za evropske volitve potrebujete samo 8, kakšno je to razmerje. Seveda tukaj moramo upoštevati, da ste na prejšnjih predčasnih državnozborskih volitvah nastopili z stranko SD?

Tukaj je situacija malo specifična, ker nismo šli samostojno na volitve, podobno kot Združena levica, kjer sodelujejo tri stranke; mi smo se povezali s SD in v pogajanjih dosegli 15 volilnih okrajev, kjer so naši kandidati kandidirali, nabor je bil spričo te okoliščine zato manjši. Za evropske volitve smo potrebovali 8 kandidatov, za državnozborske 15 kandidatov in nismo imeli problema, s katerim so se soočale nekatere stranke, ki so iskale slamnate kandidate in kandidatke, da bi zapolnili listo.. S 15 kandidati nismo imeli teža, iskali smo kvaliteto in lokalno umeščenost.

9. Kakšno vlogo imajo strankarske elite (vodstvo stranke), člani stranke in/ali podporniki pri oblikovanju politike stranke (njihova vključenost)? Kako je videti ta vključenost v praksi?

Tukaj izpostavljam koncept/platformo SOLIS, ideja notranjestrankarske demokracije in višje participacije članic in članov pri delu stranke. Evropske in državnozborske volitve so nas prehiteli v smislu, da ni bilo dovolj časa od konstitucije stranke do točke, da bi lahko Solis smiselno uporabili že za minule volitve. SOLIS je interna spletna platforma, ki jo razvijajo naši sodelavci (nekdanji člani Mreže za neposredno demokracijo, strokovnjaki za splet itd.). SOLIS ta hip že uporabljajo članice in člani Sveta stranke, nemudoma po lokalnih volitvah v oktobru pa bo program zaživel za vse članice in člane stranke Solidarnost. Vsak član bo imel interni dostop do Solisa, sam bo lahko podajal predloge, glasoval, diskutiral. Ko je dosežen določen kvorum, se je Svet stranke o predlogih dolžan izreči. To je prva faza SOLISA, ki pa še ni bil polno operativen v času kandidacijskih postopkov za evropske in državnozborske volitve, zato ga nismo mogli uporabiti za evidentiranje. SOLIS omogoča, da članstvo podaja predloge, v primeru evidentiranja kandidatov in kandidatov bo SOLIS v prihodnje odigral odločilno vlogo. Poleg tega SOLIS predvideva participatorni proračun na ravni stranke. Poleg še nekaterih drugih elementov želimo na srednji in dolgi rok zagotoviti, da bo delovanje stranke tako v kadrovskem kot finančnem smislu popolnoma transparentno, dosledno demokratično.

10. SOLIS je nekaj novega kar slišim. Mogoče če mi ga lahko še bolj opišete bolj na operativni ravni?

Od januarja do maja smo SOLIS testirali na ravni Sveta stranke, ki obsega 55 ljudi in svetniki stranke uporabljajo SOLIS, medtem ko so naši računalničarji merili možnost zlorabe in vdora informacij.. Na vsebinski ravni smo ga testirali štiri mesece in izkazal se je kot orodje, ki zahteva vsebinski in časovni angažma uporabnikov in uporabnic. SOLIS je v prvih mesecih delovanja izkazal kot izjemno orodje, zato smo tik pred tem, da ga implementiramo na ravni vseh članov in članic Solidarnosti.

11. V politiki se pogosto govori o ideološkem kontinuumu levo – desno. Kam bi vi na tem kontinuumu umestili Solidarnost? Zakaj tja?

Odločno na levo. Stranka Solidarnost skuša zatopati post-social demokrasko držo, predlavlja nov politični moment in koncipira svoje delovanje na dolgi rok. Nismo

muha enodnevnica, ampak želimo ustrezno reflektirati pojave in procese naši, evropski in globalni družbi, na takšni podlagi razvijati predloge in ideje, kako ustrežnejše, pravičnejše in bolj solidarnost urejati družbene zadeve. Socialna demokracija je v vrsti evropskih držav v krizi, brutalne prakse neoliberalizma so jo prisilile v pomik proti sredini. Česa takega ne moremo sprejeti, kakor tudi ne izpraznjenih obljub o krasnem novem socialističnem svetu, ki nas čaka za ovinkom. Prepoznali smo probleme, oblikovali rešitve in pripravili izvedljiv program, ki bo ob izvedbi, pri kateri bo moralo sodelovati kar največje število družbenih deležnikov, prispeval k trajnostnemu, demokratičnemu razvoju ne le slovenske, temveč tudi evropske in globalne družbe. Prepričani smo, da je čas za novo paradigmo, ki bo naslavljala probleme tega časa in ne iskala odgovorov v ideologijah 19. stoletja. Ne želimo sodelovati pri ideoloških preigravanjih, ampak želimo trdo delati in na vseh ravneh, kjer bomo prejeli zaupanje, izvajati svoj program.

Mi ne predlagamo revolucije, ampak želimo krepiti uspešne modele, ne glede na njihov ideološki predznak, ki bodo vodili v maksimiziranje dobroti za čim večje število članov naše družbe.

12. Če poskušate oceniti stopnjo notranje demokracije v stranki Solidarnost (oblikovanje programa stranke, politike stranke in selekcija kandidatov – kje se ta notranja demokracija najbolj izraža?) v primerjavi z drugimi slovenskimi strankami, ali bi rekli, da je stopnja notranje demokracije v Solidarnosti višja/nizja kot v drugih slovenskih strankah? Zakaj menite, da je tako (velikost, starost stranke)?

Bom poskušal odgovoriti na drugi del vprašanja, glede na to, da sem na prvi del odgovoril skozi odgovore o SOLISU. Težko ocenujem stopnjo notranje demokracije v nekaterih strankah, ker ne poznam njihovega notranjega delovanja dovolj dobro, ampak vseeno bi izpostavil, da imamo izrazito višjo stopnjo notranje demokracije kakor stranke na desnici, približujemo pa se implementaciji modela, ki bo za slovenski strankarskopolični prostor novuum in bo pomenil krepitev demokratičnih načel in praks. Postaviti želimo ravnovesje med operativnostjo in demokratičnim procesom. Ponuditi želimo strukturiranost in formaliziranost, a nikoli na škodo vsebine, v politiki mora najti mesto tudi spontanost, dobra volja, sodelovanje in ne vedno tekmovanje. Tega obstoječi stranke novega sklica DZ očitno ne bodo znale ponuditi, ker so vsi vkopani na lastnih pozicijah in jim je strankarski interes višje kot interes družbe in

države kot celote. Nadejam se, da bo SOLIS nekoliko spodnesel hierarhični pristop, ki se mu nobena stranke ne more izogniti, pošamo najti ravnovesje med aktivnim članstvom in potrebno stopnjo hierarhije, ki zagotavlja nemoteno in operativno delovanje naše politične organizacije.

13. Kakšni so cilji stranke Solidarnost (ambicije)? In kako jih doseže?

Ta hip promocija, lokalni volitve. Veseli smo, ko bodo mimo še tretje letošnje volitve. Tedaj bo čas, da pričnemo znova delati na izvedbah programa, na programskih skupinah, ki so izvrstno in plodno delovale več kot eno leto. Solis bo platforma, da bo debata intenzivna, da bodo identificirane in v demokratičnem procesu izolirane najboljše rešitve. Solidarnost ne bo stranka, ki bo prisesana na državni proračun, ampak bo organizacija, ki bo prejeta sredstva ob filtru naših idej in programa uspešno prenašala nazaj do ljudi, iskala najboljše ideje, najboljše rešitve in izkazala, da predstavlja odgovor za sedanost in prihodnost.

14. Za konec pa je morda lahko eno vprašanje v stilu – ali menite / se bojite, da bo Solidarnost z daljšim delovanjem v slovenskem strankarskem prostoru postala podobna drugim strankam v pogledu notranje demokracije in zlasti selekcije kandidatov? Zakaj bi lahko postala podobna drugim/zakaj ne?

Takšna nevarnost vedno obstaja. Gre za to, ali formalni mehanizmi preprečujejo ali onemogočajo, ali je članstvo stranke dovolj angažirano, da preprečuje te pojave. Recimo posamezniki ali frankcije znotraj stranke, da se jih prepreči, da bi uveljavili svoje interese nad interesi stranke. Stranka je v političnem prostoru zato, da poskuša izboljšati državo in njeno delovanje.

PRILOGA C: INTERVJU PS

INTERVJU Z PREDSTAVNIKOM POZITIVNE SLOVENIJE SAŠTOM STOJANOVIČEM
KRAJ: SEDEŽ STRANKE POZITIVNA SLOVENIJA (Dalmatinova ulica 2, 1000 Ljubljana)

DATUM: 27.8.2014 ob 8.30 z predstavnikom PS Sašotom Stojanovičem

1. Mi lahko, prosim poveste, kdo vse lahko v vaši stranki kandidira za volitve v DZ?
Kandidirajo lahko vsi, ki jim to dopušča zakon. Tako da na naših kandidatnih listah so tudi kandidati, ki niso člani stranke. Tako, ni bila članstvo nikoli omejitev. Je pa res, da najprej vsaka stranka gleda da so kandidati aktivni in nekako že vpleteni v procese politične participacije. To je tudi eden od kriterijev.
2. Kdo lahko predlaga kandidate, ki bodo potem v procesu selekcije?
Kandidate lahko predlagajo vsi člani ali članice. Ne more jih predlagat nekdo, ki ni član stranke. To se navadno izvede tako, da se pozove člane, da do določenega roka predlagajo kandidate. Za DZ volitve je bilo tega precej, za evropske volitve smo prejeli nekaj čez 50 kandidatur, od tega jih je 25 podalo soglasje, da sodelujejo v procesu selekcije. Če nekdo nima volje kandidirat, je povsem brez smisla na nekoga računati, potem pa ne da soglasja zraven kandidate.
3. Kdo oblikuje/določa pravila, ki bodo veljala v selekciji kandidatov?
Čisto posebej niso bila oblikovana, o tem je tekla debata. Na koncu smo ugotovili, da je vsak kriterij tudi potencialno diskriminoren. Ni omejitev, ne po izobrazbi in ne po drugih kompetenca. Pri izboru kandidatov se sledi neko javno mnenjsko podporo (izvoljivost) in podporo kandidatu v nekem prostoru. Lokalni ljudje morajo soglašati z kandidatom, ker če je nekdo izbran za predstavnika ljudi je to pomembno da se to upošteva. In še nekaj, če se določen kandidat želi uvrstiti na listo potem mora sprejemati program stranke. Če ni, potem bi to šlo za zavajanje javnosti. To so trije parametri, ki se gledajo. Je pa res da ne vedno. Skoraj vse stranke so imele težave z sestavo liste, tukaj PS ni imela težav, kljub situaciji v kateri se je znašla.
4. Kdo odloča o kandidatih (dokončna potrditev)?
Odloča izvršilni odbor na predlog predsednika stranke. To zveni avtokratsko, pa vendar, ko je šlo za Zorana Jankovića je on eden tisti, ki je striktno vztrajal kaj meni

stranka. Tudi je želel on kdo so kandidati in je želel vedeti ali so to najboljši kandidati stranke.

5. V statutu stranke PS je moč zaslediti nekaj meril, po katerih se selektriji odločajo za izbiro kandidatov, ki bodo v imenu stranke nastopili na volitvah; ali obstajajo še katera druga merila – če DA, katera? Kako pomembna so ta različna merila? V mnogih drugih strankah so recimo merila tudi dolgoletno delo kandidatov za stranko, izvoljivost kandidata... Je katero izmed teh meril pomembno tudi pri PS?

Malo meril je, vendar obstajajo. Izvoljivost vključuje od tega da ljudje prepoznajo integriteto in neoporečnost. To so vsi faktorji, ki vplivajo na izvoljivost.

6. Če poskušate oceniti, koliko ljudi je sodelovalo v procesih selekcije kandidatov za parlamentarne volitve in EP volitve?

Za evropske volitve se je odzvalo 50 ljudi (50 kandidatov), odzove se 30 do 35% internega volilnega telesa. Različne ljudi so predlagali, od znanih in neznanih. Za parlamentarne pa točno ne znam povedati. Bazen iz katerega se je delala selekcija pri DZ je bil relativno širok. Situacija je tudi botrovala temu, da se ni odzvalo še več ljudi.

7. Ali mi lahko poveste, če obstajajo kakšne razlike med selekcijo kandidatov za parlamentarne volitve in EP volitve (v pogledu tega, kdo lahko kandidira, kdo lahko predlaga kandidate, kdo določa merila za izbor kandidatov, kdo odloča o kandidatih, koliko ljudi odloča)? Če obstajajo razlike; zakaj je selekcija kandidatov za volitve v EP in nacionalni parlament urejena drugače – kaj na to vpliva?

Proces ni nič drugačen. Razlika je v tem, da so evropske volitve drugačne. Gre za eno volilno enoto in kandidati morajo biti prepoznavni na ravni na cele države. Volitve v DZ so na nek način tudi lokalne volitve, kjer volijo tudi na lokalnem nivoju

8. Kakšno vlogo imajo strankarske elite (vodstvo stranke), člani stranke in/ali podporniki pri oblikovanju politike stranke (njihova vključenost)? Kako je videti ta vključenost v praksi?

Ta zadeva je bila formalno zelo dobro postavljena. Ni bila izključujoča. Vodstvo stranke ni imelo velikega vpliva na politiko, želeli smo postaviti samo podporna okolja za odprtje debate. Odprli smo vrata, kar pa še ne pomeni da ljudje ne bodo prihajali.

Obračali smo se tudi na določene ljudi za katere smo mislili da so strokovnjaki in včasih so bili tudi člani drugih strank. Težave nastanejo potem v koaliciji, ker je bilo treba uskladiti znotraj koalicije, ker na videz so si stranke podobne, vendar dejansko prihaja do velikega razkoraka. Recimo zdravstvena reforma, problem je nastal v realizaciji predlogov. Smo pa tudi sami spodbujali notranjo participacijo, ker razumemo da sami ne moremo vsega. Posamezniki imajo vedenja in tudi vključili smo tudi ljudje, ki niso bili strokovnjaki.

9. V politiki se pogosto govori o ideološkem kontinuumu levo – desno. Kam bi vi na tem kontinuumu umestili PS? Zakaj tja?

To je vprašanje, če se nanašamo na slovenski politični prostor, se tukaj lomi na preteklosti in polpreteklosti. To ima skupnega z zgodovinskimi dejanji in potem to deli ljudstvo. Vedno pa pride na plano da delitev, ko se odloča o resnih vprašanji in tukaj bi lahko tudi iskali krivca zakaj nekaj ni bilo implementirano. Je pa res, da ima velik emocionalni naboj in mobilizira in se ga stranke poslužujejo. Če pa to pogledamo iz vidika ekonomije pa vidimo da desnica ščiti kapital levica pa človeški kapital (delavstvo, ki je zelo širok pojem). PS je od sredine bolj levo in nikakor ne desno.

10. Če poskušate oceniti stopnjo notranje demokracije v stranki PS (oblikovanje programa stranke, politike stranke in selekcija kandidatov – kje se ta notranja demokracija najbolj izraža?) v primerjavi z drugimi slovenskimi strankami, ali bi rekli, da je stopnja notranje demokracije v PS višja/nížja kot v drugih slovenskih strankah? Zakaj menite, da je tako (velikost, starost stranke)?

Lahko rečem, da je bila stopnja notranje demokracije nadpovprečna. Je pa seveda problem te notranje demokracije. Notranja demokracija zajema stranko in člane. Je pa vprašanje dejanskih notranjih demokracij, je to vprašanje ljudi. Stranke bi lahko bile zadovoljne, da bi delale po svoje vendar pa vemo da to ni dobro za državo. Ta demokracije je odraz splošnega stanja duha v državi. In splošno rečeno, ta ni dobro. Kljub temu, da sem rekel da je nadpovprečno, vsa skupaj v vseh strankah je pa podpovprečna. Ne opravičuje to predstavniške demokracije. Ni slabo, da je stranka vodena. Moja osebna izkušnja je ta, da je bolj prisotna apatija kakor pa da je nizka stopnja notranje demokracije. Po drugi strani pa so čisto apatični. Kar mesijo iščejo, vendar ni bližnjic v politiki. Če bi bile nekatere stvari bolj premišljene, bi se zadeve v državi lahko drugače odvijale.

11. Kakšni so cilji stranke PS (ambicije)? In kako jih dosegate?

Kakor veste nam ni uspelo priti v DZ. To je stranko pretreslo. Stranka so ljudje in vsi ljudje, ki so stranko podprli so člani. Nekaj časa bomo morali javnosti dokazati da smo ravnali pravilno in kaj bodo tisti, ki imajo danes priložnost dejansko pokazali. Z nekim vzratnim pogledom bodo uvideli kaj so imeli. V preteklosti tiste stranke ki so izpadle iz parlamenta so se potem težko vrnile vendar je bolj pogosto da se niso več vrnile. Se je težko vrniti, vendar se da. Ljudje so radi z tistimi, ki imajo vpliv. Tista, ki ni v DZ ni nujno da ima vpliv. Ambicije so da se stranka rehabilitira.

12. Ali menite, da je PS od leta 2011 z delovanjem v slovenskem strankarskem prostoru postala podobna drugim strankam v pogledu notranje demokracije in zlasti selekcije kandidatov? Zakaj je postala podobna drugim/zakaj ne?

Svojo kontinuiteto je ohranila, če izhajam iz tega kar sem prej povedal. Zaradi svojega hitrega nastanka in izpostavljanja od leta 2011 naprej. Na hitro je stranka zrastle in takrat je bilo malo članov, sedaj pa imamo članstvo 2500 ljudi. Notranja demokracijo je imela PS nadpovprečno, na splošno med vsemi strankami pa je ta stopnja zelo podpovprečna.

PRILOGA Č: INTERVJU ZDRUŽENA LEVICA

INTERVJU Z GENERALNIM SEKRETARJEM INICIATIVE ZA DEMOKRATIČNI
SOCIALIZEM IN SEKRETARJEM PS ZDRUŽENE LEVICE MATEJEM KOLENCEM

KRAJ: DRŽAVNI ZBOR, PISARNA ZDRUŽENE LEVICE

DATUM: 27.8.2014 ob 11.00

PRISOTNI: MATEJ KOLENC, ERIN AGIĆ, ALENKA PIŠEK PERPAR

Uvod:

Prva stvar, ki jo je potrebno poudariti je, da Zdržena Levica ni stranka, ampak volilna koalicija treh strank, ki imajo različna pravila in notranjo organiziranost, in Skupina nepovezanih civilno-družbenih organizacij in posameznikov. Delovanje koalicije je

opredeljeno skozi koalicijski sporazum, delovanje partnerjev pa ostaja avtonomno in podrejeno formalnim pravilom vsake od strank. Jaz lahko predstavim notranje delovanje stranke iz katerem prihajam, Iniciative za demokratični socializem, ki je bila ustanovljena 8. marca letos. Delovanja ostalih dveh strank ne morem komentirati, njihovo notranjo urejenost lahko razberete iz njihovih formalnih aktov. V vašem statutu (IDS) je razvidno da vpeljujete neke nove momente, mehanizme, ki formalno nakazujejo na željo po višanju notranje stopnje demokracije (referendum, večje pristojnosti sveta pri procesu selekcije kandidatov, razširjeni kongres). IDS se zavzema za demokratizacijo vseh sfer družbe, tako makro kot mikro-ekonomske kot tudi politične. Principe, ki jih zagovarjam, udejanjamo tudi znotraj stranke. Njena organiziranost teži h čim večji stopnji vključenosti in demokratičnosti. Imamo »dvodomen« Svet stranke – sestavljen na eni strani iz direktno voljenih predstavnikov kongresa in delegatov lokalnih odborov na drugi strani. Lokalni odbori, ki jih sestavljajo vsi člani stranke na določenem geografskem področju, so torej del Sveta, prek njih je baza vedno vključena v delo stranke. Poleg tega smo uvedli številne druge mehanizme, ki omogočajo večjo demokratičnost (omejitve mandatov, institut odpoklica, odprtost vseh organov stranke za celotno članstvo, finančna transparentnost, notranji referendumi, široke pristojnosti kongresa, ki ga sestavlja vse članstvo, ...). Eno vprašanje, koliko pa je teh odborov lokalnih odborov? Formalno sta trenutno ustanovljena 2 lokalna odbora, do lokalnih volitev bodo ustanovljeni še vsaj trije. Pri čemer je potrebno dodati, da ti lokalni odbori pokrivajo delovanje v večjih občinah. IDS ima precej ostre zahteve, ki jim morajo zadostiti lokalni odbori, da se formalno ustanovijo in s tem dobijo delegata.

Na vprašanja bom odgovarjal kot član Iniciative za demokratični socializem, ki je del koalicije Združena levica.

1. Mi lahko, prosim poveste, kdo vse lahko v vaši stranki kandidira za volitve v DZ?

V Iniciativi za demokratični socializem lahko kandidirajo vsi člani stranke. Prav tako imajo predlagateljsko možnost v procesu evidentacije prav vsi člani, pri čemer se lahko član ali članica tudi samopredlaga oz. ga predlaga skupina članov. Na ravni ZL je kandidiranje urejeno s koalicijsko pogodbo. Za volitve v DZ in EP je bilo tako, da so lahko kandidirali le

člani koalicijskih partnerjev, torej 3 strank in člani Skupine nepovezanih. Postopek vstopa v slednjo je opredeljeval koalicijski sporazum. Torej koalicija ZL je prek Skupine nepovezanih omogočila vključitev civilno-družbenikov v koalicijo in na kandidatno listo.

2. Kdo lahko predlaga kandidate, ki bodo potem v procesu selekcije?

Kot rečeno imajo predagateljsko funkcijo v IDS vsi člani. Na ravni koalicije sta pri evropskih volitvah vsakemu od 4 partnerjev pripadali 2 kandidatni mesti (1 kandidatka in 1 kandidat) od 8. Zanju je vsak od partnerjev predlagal 4 kandidate, 2 moška in 2 ženski. Končna izbira je bila narejene na način in na podlagi kriterijev, ki jih je določal koalicijski sporazum.

3. Kdo oblikuje/določa pravila, ki bodo veljala v selekciji kandidatov?

Selekcijo je opravil vsak partner posebej po svojih notranjih pravilih. Selekcija na ravni koalicije pa je bila opravljena v skladu z koalicijskim sporazumom.

4. Kdo odloča o kandidatih (dokončna potrditev)?

V IDS to dela Svet stranke. Na ravni koalicije pa je moral biti dosežen konsenzualni dogovor partnerjev, ki so ga morali potrditi organi strank.

5. Katera so merila za selekcijo kandidatov, po katerih se selektorji odločajo za izbiro kandidatov, ki bodo v imenu stranke nastopili na volitvah; ali obstajajo še katera druga merila – če DA, katera? Kako pomembna so ta različna merila? V mnogih drugih strankah so recimo merila tudi dolgoletno delo kandidatov za stranko, izvoljivost kandidata... Je katero izmed teh meril pomembno tudi pri Združeni Levici?

Vsak od partnerjev je imel pri izbiri kandidatov lastne kriterije. Za IDS je pri izbiri vedno na prvem mestu vsebina, torej zmožnost kandidata kompetentno zagovarjati ideje demokratičnega socializma in program IDS.

Na ravni koalicije smo kriterije opredelili v koalicijski pogodbi. Prvi je bil vsebinska kompetentnost in primernost kandidatov, drugi je bil zmožnost argumentacije in komuniciranja vsebine. Primernost je najprej ocenjevala kadrovska komisija koalicije, v

katero je vsak partner prispeval dva delegata, ki je koaliciji predlagala 8 kandidatov, končna odločitev o kandidatih in vrstnem redu na kandidatni listi pa je bila na koaliciji.

Glede kriterija izvoljivosti, smo, kot je znano, opravili javnomnenjsko raziskavo, ki je na koncu tudi vplivala na končni vrstni red kandidatov na listi.

6. Ali imate selekcijo kandidatov posebej urejeno v formalnih dokumentih koalicije ZL?

Kot rečeno smo imeli jasno določeno število kandidatnih mest, ki pripada vsakemu od partnerjev in omejeno število možnih predlogov za ta mesta. Imeli smo tudi kadrovske komisije, ki je koaliciji predlagala 8 najprimernejših kandidatov. Za DZ volitve smo podpisali nov koalicijski sporazum, ki je imel tudi veliko bolj formaliziran postopek evidentiranja kandidatov in veliko bolj jasen postopek določanja končne kandidatne liste. Imeli smo algoritem, ki je določal pravično alokacijo volilnih okrajev med partnerji. Stranke so po vrsti izbirale volilne okraje, pri čemer je vrstni red določal žreb. Prvi je izbiral DSD, drugi TRS in zadnji IDS. Ta krog izbire se je ponavljal dokler niso bili izčrpani vsi volilni okraji. Skupina nepovezanih, ki je bila takrat maloštevilčna, je prosto izbirala med okraji po 4 krogu.

7. Če poskušate oceniti, koliko ljudi je sodelovalo v procesih selekcije kandidatov za parlamentarne volitve in EP volitve?

To je težko oceniti, saj nimam vpogleda v procese odločanja partneric, stranke pa so s kandidati oz. kandidatnimi mesti razpolagale avtonomno pri čemer so morale upoštevati vsebinske in formalne pogoje, ki jih je določal koalicijski sporazum.

V IDS je bilo v predlagateljski fazi neposredno vključeno vso članstvo. Dokončno selekcijo kandidatov pa opravlja Svet stranke, v katerega je članstvo vključeno posredno prek delegatov. Svet stranke se je pri določanju kandidatne liste za državni zbor posvetoval z Lokalni odbori in člani po Sloveniji, ki so podajali predloge.

8. Ali mi lahko poveste, če obstajajo kakšne razlike med selekcijo kandidatov za parlamentarne volitve in EP volitve (v pogledu tega, kdo lahko kandidira, kdo lahko predlaga kandidate, kdo določa merila za izbor kandidatov, kdo odloča o kandidatih,

koliko ljudi odloča)? Če obstajajo razlike; zakaj je selekcija kandidatov za volitve v EP in nacionalni parlament urejena drugače – kaj na to vpliva?

Vsebinski kriteriji so bili enaki, proces izbire kot vidiš ne. Razlog tiči v drugačni naravi volitev, volilnega sistema in potrebnega števila kandidatov.

9. Kakšno vlogo imajo strankarske elite (vodstvo stranke), člani stranke in/ali podporniki pri oblikovanju politike stranke (njihova vključenost)? Kako je videti ta vključenost v praksi?

Vse ključne odločitve in strateške usmeritve v IDS sprejema kongres stranke, ki ga sestavljajo vsi člani stranke. Med temi odločitvami sta tudi vstop v koalicijo in odločitev za nastop na volitvah. Redni kongresi IDS imamo enkrat letno. Med rednimi kongresi se lahko organizirajo izredni fizični oz. dopisni kongresi v obliki notranjega referendumu, slednjega smo že imeli, ko smo potrjevali koalicijski sporazum za državnozborske volitve. Med kongresi je znotraj IDS najvišji odločevalski organ Svet stranke, ki je kot rečeno na začetku dvodelen in je prek njega v odločanje vključeno vso članstvo. Za koalicijo pa posredno, postopki potem pa konsezialnost.

10. V politiki se pogosto govori o ideološkem kontinuumu levo – desno. Kam bi vi na tem kontinuumu umestili Združeno Levico? Zakaj tja?

Odgovor na vprašanje podaja že ime – Združena levica. Vemo iz kje izhaja zgodovinska delitev na levico in desnico. Mi smo na levici, ker nam kapitalizem oziroma obstoječi družbeni red predstavlja problem. Torej, stanje je nevzdržno, zato se zavzemamo za spremembo družbene ureditve, za prehod v demokratični socializem. Mislim, da je precej jasno zakaj je Združena levica – levica. Je pa vprašanje koliko je bila pertinentna delitev na levico in desnico pred vstopom IDS in ZL v politično polje in parlament,. Saj je bila ta delitev v zadnji fazi zvedena na delitev na partizane in domobrance. Ob tem pa so vse stranke uveljavljale isto ekonomsko doktrino.

11. Če poskušate oceniti stopnjo notranje demokracije v koaliciji Združena Levica (oblikovanje programa stranke, politike stranke in selekcija kandidatov – kje se ta notranja demokracija najbolj izraža?) v primerjavi z drugimi slovenskimi strankami, ali bi rekli, da je stopnja notranje demokracije v Združena Levica višja/nížja kot v drugih slovenskih strankah? Zakaj menite, da je tako (velikost, starost stranke)?

IDS je vzpostavil precej visoka merila notranje demokratičnosti. Seveda je udejanjenje na papirju zapisane strukture proces. Članstvo je potrebno dejansko vključiti v delo in odločanje. Moje mnenje je da napredujemo v pravi smeri. Menim, da je tudi Združena levica, kot koalicija, postavila precej visoke standarde glede tega. Saj striktno spoštuje avtonomijo posameznih partnerjev in je za princip odločanja postavila konsenz, tako da nobena pomembna odločitev brez strinjanja vseh 4 partnerjev ne more biti sprejeta.

12. Kakšni so cilji koalicije Združena Levica (ambicije)? In kako jih dosegate?

Cilji ZL so programski in jih opredeljuje programski dokumenti koalicije ZL. ZL je volilna koalicija, ki svoje delovanje pogloblja in razširja preko novih volitev. Pri tem se ohranja avtonomija vseh članic in prav nobenih načrtov ni da bi koalicija postala enotna stranka ali pa kaj podobnega. Cilj koalicije je torej skozi organe predstavniške uveljavljati progresivne politike, ki bodo izboljšale življenje ljudi in ustvarjala zametke bolj pravične in demokratične družbene ureditve, demokratičnega socializma. Naša pot je, kot rad rečem, radikalni reformizem, cilj pa socializem.

13. Ali menite / se bojite, da bo Združena Levica z daljšim delovanjem v slovenskem strankarskem prostoru postala podobna drugim strankam v pogledu notranje demokracije in zlasti selekcije kandidatov? Zakaj bi lahko postala podobna drugim/zakaj ne?

V IDS se proti temu borimo s samo organizacijo stranke, ki je bila opisana zgoraj, in mehanizmi kot je omejevanje mandatov članom izvršnega odbora, poslancem in drugim funkcionarjem. Recept proti opisani nevarnosti, ki jo moramo vedno imeti pred očmi, je demokratična struktura v kateri člani stranke dejansko sodelujejo pri sprejemanju odločitev.